Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуваь 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 49 (2001). | Ера, 23 апрель, 1964 шу. | Мах 2 кап.

ЛАКХЪЕ ТЕМПАШ

Семилетка ялхлагIча шера план — ханал хьалха! Иштта да хIанз социалистически яхье баьннача вай республикерча предприятей, стройкай, транспорта къахьегамхоша шоашта хьалхашка оттадаь декхар. Деннгара денга лакхлу цар хьинар, шоай ерригa торонаш оарцагIйоах дерригача дунен тIарча къахьегамхой пIейна кердача къахьегама толамашца накъа бахара.

Дика бу болх промышленни предориятей коллективаша, дика да цар производственни хьоккамаш а. 1964 шера хьалхарча квартале валови продукци арахецара план 104 процент кхоачашъяьй республика промышленносто. 1963 шера цу ханаца нийсдича 6,9 процент дегIабенаб промышленни производства боарам. Укх шера хьалхарча квартале къаьстта дика дегIаенай мехкдаьттая химически промышленноста продукци. 24 процент лакхденнад мехкдаьтта доаккхилга, химически промышленноста продукци — 12 процент. Экономика дегIайоалаеча дика дакъа лоац машенаш ераша, 12 процент лакхъяьй цар шоай продукци. Промышленни продукци дукхагIа яккха торо хиннай производство дикагIа вIаштIехьъяккхар, керда техника производстваш юкъейоалаяр, производственни мощностash совъяхар бахьан долаш. ТIеххкхачашъяьй 1964 шера хьалхарча квартале къахьегама овсарле лакхъяра план.

Шеко яц, декха гIулакхаш де карагIдаьннараш. Цхьабакъда, Коммунистически парте дIьчох тоъам ма бе йоах советски нахе, деннгара денга тоьнар совдоаккхаш керда толамаш даха. Даьр дукха дале а кIезига яц вай болх юхабетташ йола тIехьаюса участкаш, кIезига дац къоастадаьна дешаш а.

Республика промышленносто даьха толамаш дуццаш йицъяйита йиш яц кварталагера кварталага, беттагара беттага производственни планаш кхоачаш ца еш йола предприятеш. 1963 шера а укх шера хьалхарча квартале а валови продукци арахецара план кхоачашъяьяц республика массехк предприяте. Валови продукци арахецара план кхоачашъяьяве а оттаьча ассортиментах продукци хьа ца луш йисар цхьа йола предприятеш.

Уж кхоачамбоацараш дIадаханза дарг ца хилар цхьанне минута а дицдалийта йиш яц. Берригa низ тIабахийта беза семилетка ялхлагIа шу толамца чакхдаккхара.

Семилетка ялхлагIа шу вай республика халкъа боахем дIаво дегIабоалабеча чIоагIа лоархIаме да. Экономика моллагIа дакъа вай хьийцача, массанахьа а дегIаш еаш я производство.

Эггара хьалха ала деза да Нохч-ГIалгIайчеках йоаккхача химе край хулаш латташ хилар. Вай лаьттах йоахк ма промышленноста лоархIаме дакъа чехка дегIадоаладара эшаш йола бедала ресурсаш.

Укх шера дикка доккхлургба вайцига мехкдаьтта даккхара боарам, дIадахача шерарчул 30 процент дукхагIа доаккхарга «Iаьржа дошув» семилетка ялхлагIча шера. Цу ларда тIа укх шерен тIадоагIача шерен 42 процент лакхлургья химически производство.

Иштта да 1964 шера вай республика мехкдаьттахошта хьалхашка латта декхараш. Долче, берригa низ тIабахийта оарцагIдовла деза вай уж кхоачашдара. Промыслай, предприятей, стройкай партийни организацей декхар да коллективай низ оттаяь планаш графикаш кхоачашъяра тIабербабар. Цу гIулакха цхьаккха а шеко хила йиш яц, тIайнца декхараш тIеххкхоачашде деза. Вай девиз хила еза: «Цхьаккха а предприяти хила йиш яц тIехьаюсаш, шийн план кхоачаш ца еш».

ХIара предприяте толамца болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккхара эша хьал да цо шийн болх тайжа, ритмах, графиках белга, производственни задани кхоачаш ца еш цо цхьаккха ма дIа ца дахийтар.

Ритмах, лакха овсарле йолаш болх бара эггара хьалха эшар да производстваш эшар ханнахьа Iалашдар, планировании материально-технически снабжении тоаяр. ВIалла а магийта йиш йолаш дац бедал па хилерех предприяте болх юхабеттарга.

ХIара боахама кулгалхой оарцагIбала беза предприяте балха новкъарле еш мелдар дIадаккхара, къахьегама овсарле лакхъялга, оборудованех дикагIа пайда эцарга, продукце дикал лакхъялга, цунах дIадолар доккдалга Iалашдара.

Партийни профсоюзни организацей декхар да экономически хьоккамаш тоадара, материальни ахчани средствош кхояра, производстваш пайда луш йоаца расходаш дIаихара, керда техника юкъейоалаяра къахьегамхой тIахьеха.

ДукхагIа йолча промыслай, заводий, фабрикай кулгалхой йоккха балха опыт а кхоарга экономически знанеш а йолаш ба. Шеко яц партийни, профсоюзни, комсомольски организацей новкъосталца цар шоай коллективай низ предприятей планаш а тIайца декхараш а кхоачашдара тIаберзабергхиларах.

1964 шу лоархIаме шу да. Ер шу чакхдалалехьа доккхий гIулакхаш де деза вай. Парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара оарцагIаьлар, семилетка ханал хьалха кхоачашъяра йоаржаьча социалистически яхье хьаьаре дакъа лацар, производства керда торонаш гучаяхар, царех пайда эцар промышленностерча хIара къахьегамхочух декхар да. Берригa низ тIабахийта беза ЦхьоалагIча майна производственни толамашца накъа дахара.

Кердача толамашка, новкъостий болхлой, инженераш, техникаш!

Сихденнад Шаьла производствени управленерча «Южный» яхача совхоза кхаашкара бIаьстан балхаш. БIаьстан юкхье дIаюш йола культураш дIаювча дика къахьегаш ба тракторист Малиев Даути секальщик Эгласов Iалаудин.

СУРТА ТIА: (хьалхарча аьрдe) Д. Малиевий I. Эгласоввий агрегат культураш дIаювш а.

Н. Кобиашвило сурт.

ХА ЗЕХЬА ЦА ЙОАЕШ

Дика аьха, шаьраль тоадаьча лаьтта гудуарга дIаювш йоал йиъ агрегат. ХIара трактора тIехьа кхоккха селка я. Механизаторашa лаккхарча скоростех делаю тракторaш, гидуартий фу Iалаьмате дика дIадув.

— Уж, тха дикагIйолча Жуков Георгий керте латтача тракторно-полеводчески бригада механизатораш ба, — йоах Грозненски производственни управлене 1-ча Мая цIерахча колхоза керттерча агронома нов. Сосунова.

Дукха дувц агрономо Ибрагимов Лаьча, Гийаев Виса, Абдулхаджиев Рамзан, Тутаев Касим керте латтача йиъ агрегата механизаторашта карагIаьнача дикача хIамаех.

Цу агрегаташа дукхьал диъ дийнахь 400 гектар соагIа гидуаргаш дIайийнай. Валхаш де йиш йолча хIара сахьатах бааза пайда эц цар. IуйранйIна ях сахьет деьлча денз боал къоалабаллалце балх беш хул уж. ХIаьта сейрйна бригадно стане чубаьхкача шоллагIча дийнахьа Iурре болх дIаболабе йиш хургйолш тракторашта, сеялкашта эшаш дола деррига технически гIуллакх ду, денна баьча балха итогаш ю. Цигача белгалдоах даьнна гIалаташ а йола резерваш а.

Колхозо укх шера 800 гектара тIа хургйола гидуаргаш массехк дийнахь дIайийна бовла лерхI цар.

Цу колхозе кхы а ба къахье, гама толамаш даьха механизатораш. Царех ба Хамзатов Хьусен, Даваев Алаш, Мотаев Ува, кхьбараш. Цар 36 сахьата дIайийра 320 гектар горох. ХIанз 100 гектара тIа шекара свекла дIаювш, хьажкIаш дIаюргйола участкаш кийчъеш ба уж.

БIаьсти тIеххьаяларах тиланйта ха хьинаре къахьегарца меттаоттаеш ба артела колхозхой. Деррига бIаьстан балхаш дикагIча агротехнически хана йистедахар шоай керттера декхар лерхIаш къахьег цар укх деношка.

КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумай решенеш кхоачашъяра цахаддаш терко ю колхоза специалисташа. ДIадахача шерашка цу колхозе дукха дIаювра цар хьалашка кIезига пайда луш йола культураш. Цар хьалашка дика хьувкъам луш да «безостая-I» яха кIа. ДIадахача шера хIара гектара тIара 24 центнерага кхоачаш кIа чуйиэр цар. Из хьувкъам хьажкIея лакхагIа бар. Цудухьа 4312 гектара тIа кIан 940 гектара тIа кени дIайийнаб цар гурахьа.

Укх шерралца цу колхозе вIалла дIаювш яцар сорго. Из дикагIча доакъарех лорхIаш йоланзь укх шера 320 гектара тIа йийнай цар из.

Укх тIеххьарча хана химеца чIоагIа доттагIал тоссаденнал колхоза специалистий. Цаккха ца хиннача тайпара дукха я царга минеральни удобренеш. Гурахьа дIадийнача кIаташта хIара гектара тIа 2 центнер йолаш минеральни удобренеш тайсай. ХIаьта хIанз дIайийнача а дIаювш латтача а культураш герби цидаши кхьйола химически препараташи етт. Колхозхой тешаш ба цу гIулакхо культурай хьувкъам дукха а лакхагIа хулийтаргхиларах.

Йоккха терко ю колхозхоша хьайбашта доакъар кийчаяра а. Цхьа эзар гектар юргья силосен моашача доакъаран лаьрхIа хьажкIаш. Царех 100 гектар хиш дехкача лаьтта хургья. Уж кхеергья агронома Мацюка Ивана. Цо тIайнца декхарaш да кIара гектара тIара 500 центнерал чухвахьа йоацаш хьажкIаш кхеe. Цу гIулакха йоагIа кийчо яьй нов. Мацюка.

БIаьстан балхаш сихагIа чакхдаьха ЦхьоалагIча майна къахьегама совгIаташ кийчдара темпаш кхы а лакхъергйолаш ба колхозхой.

Г. ЗАКИРОВ.

Дег тIара баркал

Са кхоачтхъен итт шу дизарцен сона Советски Союза Турпала цIи яларцев дувзаденна даькъала вувцаш дукха письмош телеграммаш яьккай сога партийни, советски, комсомольски, военни организацешкара, предприятей, стройкай, колхозий, совхозий, учреждений, дешара заведений коллективашкара, Iилман творчески организацей коллективашкара, дукхача советски гражданашкара — болхлошкара, колхозхошкара, интеллигенце никалашкара, Советски Эсарен ТIема-Форда Флотен тIемахошкара.

Цу посланешка могаю Советски Союза Коммунистически партен Советски правительствай политика, дикагIдар хилар лоаш сона лоаша боах.

ДIайха моаршал дайташи дика ловцаш доахаши дукха къахьаташ даьхкаж вежарашта долча социалистически мехкашкара, коммунистически болхлойи партешкара, доазол дехьарча мехкашкара новкъостaшкара, доттагIашкара.

Со бокъонца ираз долаш ва ленински парте мутIаргашка, советски халкъа гIулакх деча аз бу боах чIоагIа лоархIаш а мах беш а хиларах. Са кхоачтхъен итт шу дизарца дувзаденна даькъа ловцаш а дахкийта моаршалаш а аз лерхI политически деятель веш се кхетаваьча а сайх чIоагIа тешача а Советски халкъа, болхлой класса, Советски Союза Коммунистически партена даькъа а даккийта а.

Цаьнча дег чура баркал оал аз укх деношка се даькъала вийначa организацешта, учрежденешта, берригача новкъостaшта.

Укх деношка пачхаьалкхенаштен правительстваштен керте латтарашкара, дунен дукхача мехкашкарча общественни политически деятелашкара вай мехка а, Советски Союза правительствата керте латташ хиларах тарра сона а дика ловцаши моаршалаши даьхкад сога.

Уж моаршалаш дахкийтараштен ловцаш даьхараштен дег чура баркал а оал, цар сий а ду аз.

Са тешам бала безам ба советски наха, довзол дехьарча вай доттагIашта коммунизма сийлахь-доккхача гIулакха беча балха низ кхоабергбац, марксизма-ленинизма идееш кхоачашъяра тIехья, деррига халкъаш кортамукъа а ираз долаш а дахара тIехьа къовсам лоаттабергба аз, аьна. Берригача дог дика долча наха тешам лу аз дунен тIара машаре халкъашта юкъера доттагIали чIоагIдара тIехьа къовсам лоаттабергба аз, аьна.

Н. ХРУЩЕВ.

1964 шера 21 апрель.

СУХАЛБЕ, МЕХАНИЗАТОРАШ

Сихденнад кхашкара балхаш. БIаьсти дувш дола кIа, мукх, ден дIабийна боалдашезь, хьажкIаш дIае болабеннаб механизатораш. Горохи гидуаргаш дIайийна яьнай дукха колхозаши совхозаши. 20 апрель тIаккхоачаш республикера боахамаш 45 эзар гектар бIаьсти дув ялаташ дIадийна даьннадар, вешта аьнча бIаьсти дувча ялатах диъагIа дакъа. 11,4 эзар гектар горох, 7,3 гектар гидуаргаш, 7,9 эзар гектар шекара свекла, 2,7 эзар гектар баьна дааргаш, 852 гектар кхартолаш дIадийнад.

Укх тIеххьарча [illegible] дийнахь 23 эзар гектар дIадийнад, е соахка цу хана [illegible] дукхагIа.

БIаьсти [illegible] дIадера балхаш дахагIа вIаштIехьдаькха ду Шелковски, Наурски, Грозненска управленеша, бIаьсти дувча ялатех кхоалагIа дакъа дIадийнад цар.

Грозненски управлене № 1 йолча шурий совхозе бIаьсти дувча ялатах их. ХIаьта Шелковска управлене «Коммунизмага бода никъ», «Октябра 40 шу» яхача колхозаша кхаь даькъах цхьа дакъа дIадийнад.

ХIара бригаде, хIара боахаме ялат сиха а дика а дIадийна даккхар механизаторий, кхай тIарча болхлой, юрта боахама специалистий декхар да.

Н. ГРЕБЕНЩИКОВ.

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

Вай дийнахь денз тахан 400 шу дола

Кхо бIаьш аз бIаьш шера дунен театральни сценаш тIара дIа ца йоалаш, зрителий дегаш тохадолийташ уж цецбоахаши хьайоагIа цIаккха лергйоаца гениальни английски драматурга Вильям Шекспира (1564—1616) пьесаш. Из ваьхав Возрождене заманахьа, Энгельса яьххача тайпара сийлахь-йоккхе прогрессивни переворот хиннача, йоккхий социальни эргалонаш хиннача заманахьа, феодальни строягара буржуазничуйга довлаш лаьттача хана.

Английски Возрождене дикагIа йола оагIош эггара дикагIа хьахьокхаш а цунца цхьана кIоаргга демократичен а хиннай В. Шекспира творчество. Сийлахь-йоккхача драматурга вахарах доле хIамаш кIезига дисад. Цхьан ханна дIаволавенна из актер волаш а, драматург волаш а, поэт волаш а, массе тайпарча дукхача зрителашта лаьрхIа шийн произведенеш хьа а еш. Цун ханарча Англе хулаш дац цун пьесаш тIара хIамаш, цхьабакъда, цо хьаьь образаш, цар уйлаш, дагаш, вахар, цара цар гIулакхаш шоаш долчa бесса цун заманцара ла.

Шекспира хиш болча реализмо, ІIаькийча идеяшо, массе а тайпарча образаша, цIаккха ца хиннача тайпара йолча довний драматичносто, трагизма кIоаргало, шийна нийсса кхы йоацеча комизмо, йоккхача поэтичносто цIаккха а лергйоацача яьхай цун пьесаш. Сага дег чу латтаранна кIоаргга кхоачаш хиннав из, иштта кIоаргга ба сагах бола цун тешам а. Массаза а кхьметтеа шийн эггара гIайгIанерча трагедешка а, драматургo зуламана духьале отта, ду дика мел дарий низаш.

Вильям Шекспира башха-дикача сонеташе геттара дика дувц цунах, сийлахь-йоккха лирически поэт из хиларах тарра. Дукхача меттала яьхай писатела произведенеш, цхьабакъда, эгтара дукхагIа яьхай уж эрсий меттала. Вай халкъа массе тайпашка кхаьчай цун творчество.

ТАСС заявлени

19 апреле Лаоса столице Вьентьяне принц Суванна Фума керте латта Лаоса къаман цхьоагIон коалиционни правительство дIаииккхар духьа тIема переворот е гIертаб Ку Прасит Абхаем керте латта реакционни инаралаши эпсараши.

Цунца дувзаденна укх тайпара заявлени ега тIадилладa ТАСС-ага.

Лаоса эгтара аьттехьарча реакционни низий оагIонгахьара переворот е гIортар шийн лоIамера машарера, нейтральни пачхаьалкхе а еш, Лаоса дунен халкъашта юкъера статус белгалъяь йола женевски соглашенеш гучахьа йохаяр мог, чухьаьа политически проблемаш машара наькъаца къоаста ца йита а Лаос юха а граждански тIема юкъеоза а гIортар мог мара кхача тайпара лархIа йиш йолаш дац.

Коалиционни правительство вIашагIъелланчул а женевски соглашенеш яьчул а тIехьагIа денз хьайоагIача ши шу гаргга йолча хана чухь аьттехьарча лаосски группировка реакционни элементаш чIоагIа духьала хиннай Лаосо машарен нейтралитетев политика лелаяра а кхаь политически оагIонна юкъе машаре переговораш ира наькъаца дерригача къаман юкъера эггара сагоагIа дола дешаш къоастадара а. Цу цхьан ханна аьттехьарча группировка герзашцарча низаша, женевски соглашенеш телха а еш цхьайолча малхбузехьарча державашкара тIадоагIача ираьхьарча тIема новкъосталах пайда а эцаш, къаман-патриотически низий позицешта довнаш даьд.

Лаосера кхаь хIаьддарген къоастадаьнза диса дешаш переговорий наькъаца къоастадаргеи вутаргвола наькъаш леха гIерташ нейтралистий лидера премьер-министра принца Суванна Фумаса Нео Лао Хак Сата кулгалхочо премьер-министра заместитела принца Суфанувонгеа оагIонгахьара дукхаза а хьийгача къах хIама хиннадац аьттехьара низаш дахь духьала хилар бахьан долаш. Иштта хилар принций Суванна Фумайи Суфанувонгеи инициативах Кудшиний атагIа эгтара тIехьагIа, укх шера 17—18 апреле, кхаь политически группировка лидераш вIашагIкхийттача хана, мехкара хьал тоадарай коалиционни правительства юхе а шийн боарамагIа болш барам новкъостал де лаьрхIа йола, цхьана яь решенеш ма дарра яьча аьттехьарча группировка лидера Фуми Носавана тIаьзца ца тигача хана. Цунах реакциони военщинана бола хоам хилар женевски соглашенештев Лаосера гIулакхаш машарца къоастадаран духьала гуччахьа наступлени йолаяра. ТIема переворот е гIортарах, Лаосера хьаькхьача хоамаша яхачох, хIама хиннадеце а, цо лаосски халкъа а машарерчеи нейтральнии Лаосатахве мел барий а фийлал лакх ца е йиш яц. Лаосерча тIеххьарча событеша хьахьенхад, мехка чухьара барамсанна, иштта цун довзонел арахьара а машарерчеи нейтральнии Лаоса моастагIий хIанз а шоай догдоахилга юташ беш шоашка Лаоси цун халкъи шоай лоIамерча, нейтралитете, къаман барта наькъа тIара доаккхалург мичад аьнна.

Советски правительства харцахьа лоархI, женевски соглашенеши лаосски дош машарца къоастаделген чакх ца халийтадага долча реакционни низаша леладу гIулакхаш. Цо дIахойт принц Суванна Фума керте латта Лаоса коалиционни правительство а женевски соглашенеи ларда тIа машар оттабари къаман барт вIаштIехьбаккхари духьа деш дола гIулакхаш а ше хьаллоацаш хилар. Лаоса хьакъехьа хиннача женевски совещане сопредседатель йолча Советски правительства женевски соглашенешта кулгаш яздаь деррига мехкаш тIахьех цу соглашенешца дувзаденна дола шоай декхараш тешаме а нийса а кхоачашдара.

Массаза а машари шоай къаман лоIам чIоагIбари духьа къовсам лоаттабеча халкъаццакахьа хиннача Советски Союзо лаосски халкъа массе оагIорахьара гIо-новкъостал да а дийд, дIахо дерг а да машарера, нейтральни, шийн лоIамера Лаос хьаьар духьа цо лоаттабеча нийсоа къовсаме.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. С. ХРУЩЕВА ЗАЯВЛЕНИ

ТIеххьарча хана ерригача машар безаш йолча пачхаьалкхенаша а халкъаша а хьинарен тIагIерттан къахьегар бахьан долаш хьакхиннад дунен халкъашта юкъера кхоккам кIезиг-дукха лаьгIлулга. Бизза тешам хиларца эла мегаргда цу гIулакха атмосфере а, космически аренашка а, хи кIал а ядерни герза тохкамаш делга дIадаккхарах долча Договорах — ядерни герз дIахо а дебаделга юхатохара исторе эггара хьалха яьча соглашенех доккхе беркат даьннилга.

Халкъаша иштта боккха тоам хинна тIайийцар ядерни герзаш долa объекташ орбите ца яхарах, ООН Генеральни Ассамблея резолюцеца чIоагIа бай. СССР-и США-еи юкъе итта барт. Советски Союза а, США-ас а, цхьацца йолча кхыча пачхаьалкхенаша а шоай тIема бюджеташ 1964-ча шера кIезиг-дукха кIезигъяра хьакъехьа гIулакхаш дир.

Цу дерригнеша а новкъостал дир пачхаьалкхенашта юкъера тешам тоъал чIоагIбара а, герзаш совдахар соцадарга вугаш дола гIулакхаш кхы дIахо чIоагIдара лоаттам хьахилийтара а, керттера проблема — герзаш дIадоахилга вIаштIехьдаккхара а.

Герзаш дIадехара проблема а, герзаш кийчделга, къаьстта ядерни дараш, сих ца далийтарга вугаш дола гIулакхаш делга а сихагIа кхоачашдара къовсам а лоаттабеш Советски правительство гIерт ядерни тIом ца хилийтара дунен халкъашта юкъе леладу гIулакхаш кхыча пачхаьалкхенаша кхетадеш хилийтара хIара торонах пайда эца. Советски правительства цIерах со дIакайкаде безам ба ядерни герза эша расщепляющи материалаш хьаяра гIулакх оттар бахьан цу тайпара вIаши кхетаделга тоадара эша торо хIанз йолга.

Ховш да, ядерни герз кийчделга дIадоладара пайда луш ераш плутоний уран-235-и хилар. Цар атомашта юкъе хьахул деррига хIалак деш дола ядерни эккхар хьахулийта зIевара реакцеш. Дукхача а шерашка ядерни герза эша уж материалаш шеаш ка дукхагIа хилийтара яхье а яьнна ядерни державаша хаддаза дIахьу плутоний а, уран-235 а дукхагIа Iоаделга, хIаьта плутоний уран-235-и хьаелга чоалханерча технологически процессашца дIахьош а, дукха мах бола оборудовании дукхе энергии дIаухийтилга дIадехаш а хиларца лоархIамболлаш руакъа доа а ду.

Ядерни герзаш совдоахнага, расщепляющи материалий запасаш Iоаяра ядерни державай яхье йоалар Советски Союза инициативах дIадоладаь дац.

Тхо дац эгтара хьалха из берригаш хIалак беш дола зуламера герз тIема арсевалацта юкъеноалацаьр. Бакъда тхо декхарийла да ткоай мехка а ерригача социалистически пачхаьалкхений а кхерам тIа ца бейтара йоакхо е, хIаьта лоаттамо дIабехача боарамах из де а.

ТIема гIулакха расщепляющи материалаш хьаелга кIезигдара де дезар де торо болаш ха енай хIаня. Советски правительствс хьежай, дунен арене таханарча ядерни низага хьежжа, малагIча боарамца вай мехка торо хургья цу новкъа баха, социалистически содружествана кхерам ца хилийтара йола ракетно-ядерни духьален чIоагIон Советски Союза тIема духьалъоттара яхаш цунца цхьана цхьаккха а тайпара лаьгI ца а деш.

Цхьан оагIорахьа Советски Союзен шоллагIча оагIорахьа ядерни мехкий НАТО доакъашхой ядерни потенциалех долаш дараш лаьрххIа тахан а текха, гIулакха ерригача оагIонашка а хьежа, Советски правительства укх тайпара сецам тIаийцаб:

1. ХIанз, укх сахьате плутоний доаккхаш йола шиъ керда йоккха атомни реактор хьаьъеза соцаде.

2. Укх гаргарча массехк шера ядерни герза уран-235 хьаделга лоархIем боллаш кIезигде.

3. Цунга хьежжа расщепляющи материалаш дукхагIа машарe гIулакха пайда эцарга — атомни электростанцешка, промышленносте, юрта боахаме, медицине, йоккхий Iилман-технически проекташ кхоачашъярга, цунца цхьана форда хиш дирал дIаяккхарга дIаяхийта.

США Президента Л. Джонсона а, Великобритане премьер-министра А. Дуглас-Хьюма а сога хоам баьб, тIема гIулакха расщепляющи материалаш хьаелга кIезигдара практически США-а а Великобритане а дергдолча гIулакхех шоаш заявленеш ергьи, аьнна.

Вай тешаш да, из керда баьккха гIа из боккъонца герз юкъера дIадоаккхилга деце а, ядерни герз тохкилга дIадаккхара Договор тIаьпаш оттаяь курс дIахояхьар хиаяра тарра халкъашa тIаьпаргхиларах а, хIаьта дIахо а дунен халкъашта юкъера лоаттам тоабара цо новкъостал дергхиларах а. Бакъда, кхы а дIахо даха деза. Советски правительство кIоаргга тешаш махиллара герз дIадаккхара керттера дешаш къоастадара къахьегилга совдаккха деза дунен халкъашта юкъера машар чIоагIбара а хоалхамболлаш дола гIулакхаш чакхдаккха деза. Из дIадех ерригача пачхаьалкхений, дерригача халкъий вахара хьашташа. Советски правительство кийча а кхыча державашца цхьа барт а болаш кхы дIахо а цу тайпара гIулакхаш дарга аха.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ДЫНА ДУХЬАЛАРЧА ПРОПАГАНДАНА — ДУКХАГІА ТЕРКО

Вашха-хрзача хана дах вай. ХІара шерѐ, бетто, доце фунхагІа, моллагІа дена а вай вахаре юкъедахь кордахар, гІалвугаш дар, гаргалуг вай массаза а дагалаттахоа — коммунизмана.

Цкьабакъда, пхьаболча наьха сакхетам чу доахкача вай яхача шарача замах юхедисача бІехача гІулакхаша новкъарле ю вай республикера нах дІахо а коммунизма уйланца хьалкхебара. Къаьстта холуш да из Наьсарен районе, ды хестабеш йола пропаганда мурдаша шоай тоабах болча наха юкъе яь ца Іеш, кхыметтел кагирхоштен бераштен юкъе а еш хилараx. Цу уьалашка партийни организаце деккар да дына духьала, пуи харц хьехам гуча а боахаш, денна къовсам лоаттабар.

Наьсарен юрта производственни парткомо мурдий пропагандана духьала доаккхар фуд?

Лекторий-атеистий списоки йийшача лекций перечени.

Лекцеи мишта чаккъюал Іилма-атеистически темах йола?

«Знание» яхача республикански обществагара кийча лекцеш хьалъух идеологически отделага, хІаьта цо а ший аргІанна колхозашкей совхозашкей ший лекторашка дІакхухьийт уж.

— Лекцеш ешача лоаттабеш тІахьожам бац яхь, оаха дер ешаш дола литература лектораштa дІадохьийтилгеи ешаш йола лекцеш моттигерча вахарах хола масалаш а кхуэлаш еша яхаш указанеш телгеш да, — йоах парткома идеологически отдела заведующе заместитела нов. Коломееца.

Идеологически отделе лекторий-атеистий список чуттаю. Малаш ба уж — уж лектораш яхараш. Спискана юкъе ба беррига совхозий директораш, керттера агрономаш, инженераш, отделеный управляющеш. ЦІакхха а дына духьаларча дешаех лекци ешанза бола нах а ба списка тІа. Цкьабакъда, цига ба дына духьаларча дешаех ешача лекцей хьакъехьа парткомо ена указанеш кхоачашъяр дукха из болх уж тайпара чакхбоалараш а: коммунисташ, комсомольцаш, активисташ хьагул а бийя, кьакъата тІара бІарг хьал ца боаккхаш Іоаш лекцеш, моттигерча вахарца бувзам болаш цхьаккха дош а ца оалаш.

Фу пайда боал цу тайпарча лекцеех? Духхьал дІаарга вай, из лоадама ца хилар. Массанена а хоаш де дьиах тешараш — уж керттерча дакъе вахара тІехьабиса, Іилманна, Іилман гоэзалашта гаьна бола нах хилар. Нагахьа санна дийша боаца нах ца хоаш бакъа а лекцега ледувгІа бакхначух тІехьагІа, царна еш дешара дикка гаьна баьнача нaха дахьрхІа, «Коммунизма материально-технически база хьанра маькъаш», «Коммунистически обществера саг кхевар». «Коммунизм кхоллар халкъ да» яхараш санна йола лекцеш. Цхьа масал хилац района, юрта, коллектива вахарах лаьцa.

Наьсарен зоне болх беш да интеллигенце дохкха эскар. Царна ба тайп-тайпара профессеш йола нах — партийни болхлой, юрта боахама специалисташ, хьехархой, лораш, предприятей хулгалхой, пенсионераш. Уж массана а вІашкеэзаш дар сийлахь-лохаха иль гІулакх хила деза — коммунизм бахьян долац, коммунистически кхоалин, дынах юхенисарех мукъа вола саг хьалкхевар духьа къовсам лоаттабалга.

Наьсарен парткомо интеллигенцех пайда мишта эц хоарга укх масалах:

Наьсар-Кертарча юкъарча школе тхоаш дІанхаьчача, школа директорга нов. Мархьонен учебни части заведующега нов. Детмурзиевайгех хьаттар оаха: дешар хоштен кар даьшта-воашитех юкъе дына духьалара пропаганда яра гІулакх мишта лел шун? Цу хаттара дала жоп хилийзар нефа 36 хьехархо ва школе, хІаьта лектор цхьаккха а вац. Наьсарен парткоме оттаьча лекторий-атеистий списка тІа дикагІа вола пропагандист ва дьаьна дІазэвьа латт новкъост Марзков. Масса лекци йийшай Іа эьина, оаха шийга хаьттача, цо денна жоп дар:

— Цаьа... Сельсовете. Цу тайпара жоп делар тхона «Октябра 40 шу» яхача совхоза партбюро секретара нов. Арчакова, моттигерча газета редактора нов. Зангиева, кхыча лектораша.

Эгара дикагІа вола лектор лархІа метаргволаш ва 1964 шера кхо лекци йийша пенсионер И. К. Авдеенко, цхьабакъда, тхоца къамаьл деча хан из хьалагайоха воларах ше йийцараш малагІча темах йола лекцеш я хаьзар цуна а.

Нагахьа санна беррига лектораш мишта бале, оалаш ма дарра, кхы дІахо ваха ниъ болаш бац. Атеистически дешаьита хетаьь лекцеш еший парткома идеологически отдела болхлоша? Ешац. Масала, парткома инструкторалла болх беш волча Бекмурзиев Къурейша цІакхка а дына духьаларча темах лекци йийшанц, юхаувзалу из. Цо санна болх беш ва цхи инструктор кхы а: нов. Духаров нов. Точиев.

ХІаьта хІанз идеологически болхлошкара дІахехараш доккхий да. Уж массаза а къовсам лоаттабеш хила беза толашагІа дола кердахер бахьан долаш, тІехьаписача, коммунизмага долхача вайна новкъарле еш мел долчоа духьала. Цхьабакъда, пхьанкена а бохам боацаш Іаха Іер хезаш ба уж дикка вай йийца новкъостий.

Идеологе даькъе парткома секретара заместитела нов. З. Даурбековен цун заместитела нов. Коломеецен кальхаташ массаза а вІаштІехьдолаш лелату. Йолаш я лекцей тематика, балха план, йийшача лекций перечень, хІаьта керттердар доацаш да — идеологически балха результат ац. 1964 шера районерча, дынах тешаш болча махах-цхьаннa а сога дына хара уйлаш дІайхайсаш, мехка хьалхашка дына хьехамаши Іаьлелаши дита саг вац дынах тешарех, гучаваьккхавин даьлах тешараш Іеха а беш, обществa чутах вахаш вола цхьаккха а тунеццец-ды лелабер, хІаьта цу тайпара нах районе кІезига а бац. Ишта дале, мела латт-кх хІаьта дына духьалара пропаганда, гІалат вуза-кх хІаьта шера цкъа е массехаза лекцега дадийгІадар ьнина ды лелабечох атеист хургва яхаш вола саг.

Іилман атеизмах а района къахьегамхой коммунистически уйланна хьалкхебара проблемех а беш бола болх хапна йола кампани а йоацаш, сабарца, хала, масса оагІорахьара эш бовккхаш вахана бе безаш, цоалхдие болх ба.

Укх шера январь бетта «Знание» яхача общества Ведана районни отделене членаша кхайкарал дир республика общества берригача членашка, къахьегамхошта коммунистически хьехам луш беча хьинарерча къовсама ерригa интеллигенци а хІаьта иштта хьалха латта колхозхойн совхозий болхлойн а юкъедозара, атеизмаех естественно-Іилма кхетамаштен кІаьх ца луш пропаганда яра, обществана Іуламе бола вахара ниъ лелабеши наьха сакхетам телхабеши бола дына боадо кхайкераш къахетам боацаш гучабахара уж тІа а хьехаш. Лекцеш, беседаш, хаттарийн жоппийн сайренаш, тематически сайренаш ярца цхьана цар гІахьехар дынах тешаш болча нахах хІаранена къаьст-къаьста беседа яр санна йола балха форми а шерра юкъейоалаяра.

КПСС обкома бюрос могалир «Знание» яхача общества Ведана районни отделене членаша даь кхайкарал. Шийтара доагІа дакъа ца лоацаш йисанзар Наьсарен юрта партком а. 1964 шера 7 феврале Наьсарен парткомо даьча решене 2-ча пункто йоах: февраль бетта «Знание» яхача общества членаш вІашагІа а теха, районера Іилман-атеистически пропаганда гІулакхаш мишта лел а къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара даькъе «Знание» яхача общества члений декхараш а дувцаш собрани е декхарийла йойла «Знание» яхача общества районни отделени. Докладаш елта нов. Даурбековна тІа а хуллалда, хІаьта иштта «Знание» яхача общества веденски отделене членаша Нохч-ГІалгІайчен общества членашка даь кхайкарах а хувцалда.

Парткома бюрос яь решени хІанз а идеологически отделон цун кулгалхоша З. Даурбековен Л. Коломеецен кхоачашъяьнза я. Лекторий фу беха ба, нагахьа санна парткома болхлоша шоаш а бюро соцаш кхоачашбеш ца хилча.

Къайле йолаш дац, Наьсарен юрта парткомо лектораш-атеисташ шоай мукъах бита хилар. Бахьан из долаш я дына духьаларча темах йола лекцеш кІезига ешаш, вахара юстара латташ, формана мара йоацаш хилар. Наьсарен юрта парткомо теттара мело ю идеологически болх эргабаьккха тоабара гІулакхе. Района Іатк идеологически, къаьстта а дына духьалара пропаганда мела хилар, дикка корта айбаьб мурдий тоабаша.

Дош ала аргІа шуга я хІанз, боккхагІа бола атеисташ.

Б. АРЧАКОВ,
М. АЛБОГАЧИЕВ,
(тха спец. корресп.).

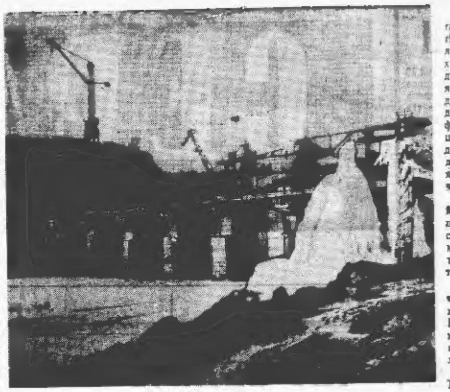

ВІаьстах юкъе меттахье хьайнача хи гІарча шаьнах лорабалара ена кийчок тІехьера балхаш даь доалаш латт Красноярски ГЭС-е. Хала декхар да кхоачашде дезар: лакхерча бьефе соцабаь лоаттабеш шанага массехк ди доаккхийтилга. Хий дІаухийтача сунтах яьккхача наІарах из чаккхбоаккхилга.

Мая сийна ях а йоаржаь. гІишлонхоша укх шера заданел совгІа 14.000 кубометр бетон еттай юстара гІолла хий ухайташ йолча сунта.

Сурта тІа: лакхерча бьефера ІотІахьежача Красноярски ГЭС-а сурт. БІаьстах юкъе лоа дашача хана 18—20 метр айлургда укхаза хий.

Ю. Варшина сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГІА ДАККХА ЙИШ Я

Укх тІехьара шерашка «Грознефта» объединене коллектива буруи а теха дукха мехкдаьтта доалла моттигаш гучаьяьй Терски Сунженски довкъашка. Цо торо хилийтай 1957-ча шерацa нийсдича укх шера хьадоаккха мехкдаьтта 2,6-зза алсамдаккха. Масала, «Малгобекнефть» НПУ — 3,5-зза, «Горскнефть» НПУ 3,2-зза, «Сунжанефть» НПУ 1,97-зза алсамдаьнкад цу юкъа хьадоаккха мехкдаьтта.

Дикка лакхденнад мехкдаьттах хьакъестача газах пайда эцар. ХІанз Грознена денцен буса промыслошкаша луш йола газ массехк миллион кубически метр я, цу гІулакхо торо хулийт 4 эзар тонн гаргга кхерап кІора кхобе. Шоай низ ца кхобеш къахьегарах беттагара беттага керда къахьегама толамаш доах буруи деттарашен эксплуатационникашек. 1963-ча шера декабрь бетта «Старогрознефть» НПУ лакхерча мелови тІоанашка мехкдаьтта доалла моттиг корайир. № 641 йолча скважинера йоккха мехкдаьтта кІедж техар, газ а яьккхар. Цул тІехьагІа дукха ха ялалехьа ер шу доладенцача деношца къьнеча майдан тІа «Горскнефть» НПУ № 503 йолча скважинии Эльдарово яхача моттиге № 45 йолча скважинаи гаьна йоаццаш йоккха мехкдаьтта кІедж техар. Мехкдаьтта доалла моттигаш тахкара балхаш дика кхоачашдеш да хІанз.

«Грознефть» объединене коллективо керда мехкдаьтта кІедж техача скважинех пайда эцарал совгІа кІоаргга буруй а детташ къьнарча скважинай фондах а дикка пайда эц. Цу балхо торо хулийт эзараш тоннаш мехкдаьтта даккха. Цу даькъе мехкдаьтта тІоанашкеи хІара скважинеи тайп-тайпара балхаш ду. ХІара шера къьнача фонда скважинашка 1100—1400 геолого-технически мероприятеш ю. ШоллагІча методах мехкдаьтта даккхара духкха балхаш да кІанз деш. ЧІоагІа боккха пайда лу цу методах мехкдаьтта даккхаро.

1963-ча шера тІоанашка хий, фо, газ чуяхийтара чотах планал совгІа къьнача скважинашкара даьккха мехкдаьтта массехк бІаь эзар тонн да. Цу даькъе къаьстта дика хьокхамаш даьхад «Малгобекнефта», «Старогрознефта», «Горскнефта» НПУ коллективаша. Цига къаьстта дика къахьегаш ба ин. С. Г. Фурсов, В. А. Демин, А. Н. Дворовчиков, В. М. Гуров, иштта кхыбараш.

Хьалхачул дукха цукхагІа мехкдаьтта даккха торо хул кумулятивни перфораци балха юкъенхьарах. Къьнача скважинаша беча балха юкъе а из способ йихьар мехкдаьттахоша. Из юкъейнхьача дикий сондаьлар хьадоаккха мехкдаьтта. Масала дІадахача шера кийчъьйча 194 кумулятивни перфораце вІаштІехьдалийтар планал совгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта даккха. Цу прогрессивни способа чІоагІа терийм беш болх бу «Октябрьнефта», «Старогрознефта» НПУ коллективаша.

Кхо шу хьалха оатхалаш юлаши дукха чоп хулаши йолча активни веществашца забоешта обработка яра способ кийчйир «Грознефта» объединенен «Октябрьнефта» НПУ-и инженераша. Опыто хьахьеккхар сульфанол, азалят, дисолван, иштта кхыча активни веществашца скважинашта обработка яро хьадоаккха мехкдаьтта дикка соцдаккха торо хулийташ хилар. Цу хана денз цу веществашца обработка ю скважинаш деигара денга дукхагІа хул. ДІадахача шера уж санна дола балхаш дир 168 скважинашка, планах даьрхІачул совгІа хьадаьккхар массехк эзар тонн мехкдаьтта.

ЧІоагІа зе дора къьнача скважинашка чуухача хиво. Хьадоаккха мехкдаьтта кІезиглора, скважинашкара хьадоаккхар хий хулар. Скважинашка хий чу ца яхийтара цемент хьоахаш балхаш дІадолакир. Цхьаи юкъа скважинашка чуула хий соцадир цу гІулакхо. Юххера а «Грознефть» объединене коллектива корайир толашагІа йола скважинашта цемент хьахара метод. Цементах мехкдаьтта продукташи алюминиево порошоки йеш хьаха йолайир цемент. Цул тІехьагІа дикка тоелар мехкдаьтта даккхара балхаш. Цу методах скважинашна хий чу а ца уийташ дукхача хана болх бу скважинаша. Уж санна дола балхаш дир дІадахача шера 162 скважине, цу гІулакхо вІаштІехьдалийтар планал совгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта даккха. Эгара хьалха уж балхаш дІадолардир «Старогрознефта», «Горскнефта» НПУ-коллективаша. Цу балхий технологи кийчъеча къаьстта дика къахьегарца белгалбаьлина ба ин. В. Я. Бородин, А. А. Горькавой, В. Г. Бабуков, иштта кхыбараш.

Къьнача скважинашкара хьадоаккха мехкдаьтта дукхагІа хилийтара кхи тІа а геолого-технически мероприятеш кийчъеш ба промыслай, участкай мехкдаьттахой. Мелови скважинашта соляни кислотана обработка яро 3-вега, 10-вега кхаччалца алсам доакха хьадоаккха мехкдаьтта. Уж балхаш деш да «Сунжанефта», «Старогрознефта», «Малгобекнефта» мехкдаьтта управленешка. Уж балхаш деча къаьстта белгалбаьлина ба ин. В. П. Минаев, Л. Н. Захаров, кхыбараш.

Дукха къахьега деза хул хьадоаккхача мехкдаьттаца гІум хилча. Иштта яз ца хилийтара гІумарах скважинаш цІенъеш йола езаш хул. ДІадахача шера «Малгобекнефта», «Старогрознефта», «Горскнефта» мехкдаьтта управленешка уж санна йола операцеш 2.722 яьй. Деррига теха буруй 33.960 метр да. Скважинай технологически режим эргаяккхара дукха къахьегаш да хІанз.

Скважиней къьнача фондах биаза пайда эцара мехкдаьттахошта хьинаре къахьегарах паччал хьалкхенна дукхагІа мехкдаьтта даккха торо хул.

Н. ЛЕГКОБИТОВ,
«Грознефта» объединене мехкдаьттаи газ аккхара отдела начальник.
К. ШАПОВАЛОВА,
отдела инженер.

Укх галешка — «Полимидеат» яхача еревански заводе хьоа ацетилцеллюлоза. Из дІакхуьийт искусственни хьокса хьайфа г. Энгельсерча, Серпуховерча, Кировокерча предприятешка.

Заданел совгІа цхьайра бедда чуйола 200-ннел тІех гала чудоогІа хІара денна кийча продукци чуйолча сиаде. Мезал дикка хьоахаш — ацетилцеллюлоза хьаера чоалхакира технологи лоацача хана кароерзаьча коллектива хьаьнача балха результат.

А. Овчинникова сурт.
ТАСС фотохроника.

БИЪ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Карабулакски буруи деттача контора коллектив дика къахьегама толамаш а доахаш пакъдера Ленин ваьча денна. 16 апреле биъ бетта план кхоачашъяьй, буруи деттараш мел чотах балх беш ба. Ер шу доладелча денз буруи деттараша 13000 метр буруи техад, из кул планах дукха тІех.

Эгара хьалха мел бетта чотах буруи техад мастера А. Печенова кулгалдеча коммунистически къахьегама цІи лелача бригада коллективо. Иштта дика болх бей ш. Афанасенцис, Бородаина, Касанова кулгалдеча бригадай коллективаш а.

А. БАКАЛЮК.

Заманца гІа боахаш

Беррига хІака бац аьнна къона кагий нахи мехкарийн ба Наьсарах «Электроинструмент» яхача заводе болх бераш. Мамотта дукхагІа продукци арахецаш къахьег цар.

Дукха ба заводе шийна йоагІа задани кхоачац а тІехкхоачаш а еш хьаьнала къахьегаш бола болхлой. Вирт тайна болх беш кхача къамех болча накаца цхьана къахьегаш ба гІалгІай мехкарийн къона кхалнахи. Шоай новкъостел тІехьа ца бусаш болх бу цар. Заводе дика бова хьалха латтарех бола обмоточни цеха болхлой Гаиева Маржан, Касиева Іайшет, Дахкильгова Зиия, кхы дукха бараш а.

Шийна карагІдаьннача кхоачам баь юха ца сацар, дуне а вахар а кІоаргагІа довза уйла хилар — из да вай заман саг белгалвоаккхаш дола хІама. Иштта я гІалгІай тхьестагІа цу мара доаца къона йо! Гойгова Хьава. Хьыькала, ший низ ца кхобеш а шийна хоар шай новкъосташта дІаІомалеш а къахьег Хьавас. Балха задании 120—140 процент кхоачашъю. Цо болх бу механически цеха токарь йолаш. Йоаг гІаше токарь а йолаш болх беэттац Хьава. Заводерча балхех хІама хацар цуна. Дукха халенаш эше йийзар къонача йийий ше хІана беча балка тІаькхача. Завода болхлой коллектива а дирекце а новкъостал дир Хьавайна цо шийна беза болх кержачул тІехьагІа из Іомабара. Ялх бетта йолча курсашка яхийтар, балхагІа из дика ца кхеташ дола хІама дІахьехар опыт йолча болхлоша.

— Сайна ховчох сайгара тоэзал Іомаергъхар аз наха новкъостал даь дешара, се нийсача, сай долчa новкъа хьаккхача новкъосташта баркал сал аз — йоах Хьавас.

Къахьегаш дж йистедаьлча, сайринпарча школе деша йола Хьава. Болх бе а деша а кхуьнна доллча йиий. Укх шера из йистейоаккх цхьайттагІа класс. Школа яьккха яьча машиностроительни институте деша лерхІ Гойговае. Оаха сий ду къахьегам дукха безаш а хІамах дика кхеташ а йолча, безаме а шийгара еша гІулакх де кийча а йолча тхоей новкъостах.

І. ДЕДИГОВА,
Наьсарен района «Электроинструмент» яхача завода обмотчица.

ХІАРА ДЕННА ДУКХАГІА

ЦхьоалагІча майна сийленна паьца бахара шерра социалистически ях а йоаржаь хьинаре къахьегаш ба «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахой. Яхье хьалхара моттиг лелаю мастер Лукьянов Ивана кулгалдеча коммунистически къахьегама цІи лелача бригада. Цу коллективо хакал хьалха квартальни план кхоачашъяьй. цул совгІа бІаьш тоннаш «Іаьржа дошув» планал совгІа дьаьккхад цар.

Иштта дика болх бей Сивохаев Григоре кулгалдеча коммунистически къахьегама цІи лелача коллективо а. Скважинашта ремонт яра ден-буса норма 120—125 процент кхоачашъю цу бригада коллективо. Промысла социалистически яхье хьалхе лелаю операторашa ин. Р. Акопова, Юсупова, Хачзиева, Манкова, иштта кхыбараша.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» инженер.

— ЭКОНОМИКА ЭЛЕКТРОННИ ХЬОА —

ВЫЧИСЛИТЕЛЬНИ ТЕХНИКА СССР ХАЛКЪА БОАХАМА ПЛАНИРОВАННИ ЕЧЕН ТІАХЬОЖАМ ЛОАТТАБЕЧЕН

СССР Госплана Кертерча вычислительни центра начальника заместитела ЯКОВЛЕВ ЕВГЕНЕ дувц.

Радиоэлектроника электроника а магнитни а элементий производства технологех даькъе карагІдаьннача хІамаша Іалашнир электронни вычислительни техника дикка дегІайоагІилга. Саго беча балха дукхка тайп-тайпара доакъош хьалуц цо, хІаьта обществa вахарера цун доарэІем хІара шера лакдаш а летт.

Электронно-вычислительни машинаша нах баь вергвоацаш дикка новкъостал ду Іилмахоштех инженерно-технически болхлоштех Іилман тохкамаши сихдара, проектировани ечен тайп-тайпара инженерни средствaш практикана юкъедьочен. Сиха болх беча машинаша йиш хулийт доархІамаш дечара дала операцеш дІаяха, массехк иттаза лакхъе счетий болхлой къахьегама овсарле. Альча кхоачамба, электронно-вычислительни машина новкъостала тІаь чоалхаяьрча конструкцена инженерни расчет еш йоахидa ха, конструктора. логарифмически линейках е арифмометрех пайда эцаш, массаза а еш йолча расчетеца нийсйича, 250-зза лоацъеш хилар.

Укх тІехьарча шерашца дукхка а дукхагІа юкъеенай вычислительни техника, хІанз цунах пайда эц Іилмани тохкамаши инженерни расчети и ча хана кьагучадуьлаш дала математически задачаш хара йиша ца Іеш, мехка экономикана планировани еча а. Советски индустри сихха дегІаухаш хиларо, чоалханетІа хулаш доагІача производственни бувзамаша, кадданна эргайоахаш товеш латтача производства техникох технологех дІадех халкъа боахама планировани яра, учет лелаара, тІахьажам лоаттабара декхараш кхоачашдара гІулакх принципиально кердача, Іилман наькъаца леладелга.

Социалистически экономикана перспективни планировани яра материальни производства даькъе кулаш йолча процессашта тІахьожам лоаттабарах эш бувзама дукхача накъъашка гІолла хьаухаш йола массе тайпара экономически информаци. Боккъонцa гуш да, Іалаьнате дукха юкхьенара информаци хьагулъе а мехка берригача халкъа боахама планировани яра даькъе култ-нара ду доарэІамаш нийсагІа курдолаш из цІаьхалхайоаккхилга вІаштІехьдаьнна а цхьаккха кийча а хоэгe ца хилар, Цу гІулакха эш электронно-вычислительни техника.

Из техника экономика юкъеяхьаро шерра перспективаш хьаьял. Электронно-вычислительни машинаша йиш хулийт формата а чулоацанга а хилача нийса, бІаьхьара юкъьанера информаци хьагулъеш санна йола доархІамера проблема къовстав. Цунах, ха дезаш да, цхьаккха тайпа гІалат деш йола моттиг хьал йиш йоацилга: къаьст-къаьста производствени процессаш лелараx а ерригача производствагарча хьалах а хола хоамаш массехк носитела тІа дІаяздy, масала, перфокарташ тІа дІа а яздийя, цул тІехьагІа духхьал электронно-вычислительни машина чулоагІа уж.

Цуна дуввзаденна чІоагІа лоархІаме да мехка экономикерча кхенешта юкъе цхьан лоархІамера хІамаш нийсъергйола ерригача пачхьалкхен юкъара экономически «мотт» хьебав. Цу «метта» ларда хургья хІанз Іилман учреждениешка кийчъеш йола халкъа боахама продукце ерригача пачхьалкхен юкъара классификатор.

Цу классификатора йиш хулийтаргья мехка арахецаш йолча ерригача продукцена электронно-вычислительни машинашта дьттув болча формехьа шифр оттае, хІаьта цу гІулакхо шерра торонаш хьаелл хІанзарча вычислительни техниках планированен учетех даькъе пайда эцара. Классификатора лархьа тІа болх бе йиш хургья халкъа боахама эзараши цун кхоачамаши, капитальни гІишло материалашцен безаллен Іалашъяр, экономически планаш кхоачашъера тІахьожам лоаттабар, гІишлонцен производственцен кулгалдер боахъоца вІашц нийсдеш йолча вычислительни центрий шерра сеть вІашагІтохача низ болча информационно-вычислительни системашка. Цу тайпара информационно-вычислительни центраш хІанз Советски Союзе кийчъеш я, хІаьта укх сертарча хана экспериментальни теккам а бергба царна.

КердагІа йолча техникана кийчъеш я вычислительни техника, советски конструктораша кийчъьай сихха болх беш йола электронно-вычислительни машинаши предприятешка технологически процессашта тІахьожам лоаттабу комплексни автоматизированни системаши. Башха дукха ха йоацаш а тІехьа, цхьа баркІ — итт шу хьалхагІа секунда 2400 математически операци яй яьлча геттара дукха хетар. хІаьта хІанз хьаьй итташ эзараш операцеш секунда еш йола машинаш. Дукхха арахецa кийчъеш я кхы а дикагІа йола советски машинаш цар беча балха сухал — секунда бІаьш эзараш математически операци. Керда арахийцача сихха болх беш йолча электронно-вычислительни машинех Іалаьмате дика конструктивни свойствaш а йоахк. цар йиш хулийт массе оагІорахьара тІахьожам лоаттабара метод юкъеяккха. Из фу яхилге да аьлча, из да, цхьан машино цхьан хана массе тайпара йола экономически информаци автоматически цхьаланяккхар.

Экономико-математически методаши электронно-вычислительни техникен юкъейоагІаш латта кхы цхьаккха а лоархІамера дакъа хьоахаде безам ба са. Дувцаш дар да халкъа боахама, ший массе а доакъошка а тІехьа, нийса планировани яр.

ХІанз планировани чоалханера эвахачаш дара пайда эцеш я математически методаши вычислительни техникен. Электронно-вычислительни машинаша новкъостал ду, масала, промышленноста къаьст-къаьстача доакъошка продукци безалл гІойленагІа долча тайпара дІа-хьа кхахьар санна йола проблемаш къовстае, промышленностен юрте боахамен тайп-тайпарча доакъой предприятеш дІа-хьа домагІа нийсъяра расчеташ е, царна гІойленагІа долча тайпара мукъ тІабилларе. оборудоване, кхыдола декхараш кхоачашде.

Цу тайпарча расчеташа йиш хулийтар социалистически производства чухьара доккхий кхоачамаш гучадака, дикка йоккха экономически эффект яккха. Аьлча кхоачамба. электронно-вычислительни машинашна оттаьча гІойленагІа долча тайпара мукъьаш дІа-хьа кхахьара расчеташа «кулг-нара» планировани еш хилча цу балхага дІаоалачула нийсйина кхы тІа а 16—30 процентага кхоачаш экономи луш хилар. Масала, хІамаш дІа-хьа увзара плана оптимизаци яр бахьан долаш алххa цхьасцнайолча маркаех йола цемент шера 800 эзар тонно-километр гаргга кхою.

Массехк шу да Советски Союзе электронно-вычислительни техника новкъосталца беррига халкъа боахама доакъошта юкъера баланс йола, производства къаьст-къаьстача доакъошта юкъе долаш дола массе тайпарен чоалханерен бувзамаш хьаьнокхаш йола балансаш уттаю. Цу тайпарча балансаша торо хулийт советски индустре дерригача доакъошка хьеча продукце шоайла вІашц бувзамаш долаш йола эфьектан белгалъе, кІора продукце тайпа арахецарга дІа мел лоацачул лоархІам ба.

Ала дезеш да, доакъошта юкъера баланс оттаяра процесс Іалаьмате чоалхане хилар. Из болх бузурбаш кулгеница къахьегаш йолча цхьанна а вычислительни бюрона. ХІаьта электронно-вычислительни машино из декхар кхоачашдув массехк баьтт далалехьа.

Иштта дикка экономически эффект лу мехка доагора баланс оттаеча хана вычислительни техника юкъейоалаяро а. Машиний расчеташа йиш хулийт дукхха лоархІамера дешаш яастарш шина ... малагІча географически пункте, мел малагІа тайпа доагораш дадар гІойлакагІа да; боккъонца малагІча районашка, малагІча потребителашта мел хІоденьайта яза из доагор. Цунах, гучо яц, экономе фактора а лоархІам бе безаш хилар: халкъа боахам доагора Іалашбелга из дахкарга, дІаяхаьярга, цунна пайдa дар мангта пІоагІа мел дІа а бояйташ хила деза.

Цу тайпара, дувцаш дар да доагор даккхарен мехка гІоала дІадекъарен Іилма лерда укха, реальни план оттаелга. Шей масштабии малдий из хала долаш бола из бола бувцабанна ба хаьмаьттел керагІа йолча электронно-вычислительни машиний сихаье чу йаатгъа мара чу ца йоаш, селлера дукха хьаухачa информацешна. Цхьабакъда, сихха болх беш йола электронни техника дика лоархІаю цу декхарах. Вычислительни машиний новкъосталла хьахьиначa расчеташа планирующи организацешта новкъостал ду найсаш цІал харa йолаш решенеш е.

Цхьабакъда, кхы-кхьера дикагІа, шоай лоархІамта дилача мел доакха уж дале а, кхоачашдаьлар ьнина хІаьта а дизза жоп лац керттерча хаттара: мехка ерригa экономика дикагІа дегІа мишта йоалаерьа? ГІулакх сенах латт аьлча, из латт, укх тІехьарча хенахьца экономико-математически вадаш дола хана халкъа боахама къаьстаме доагІонашта шоаьрча органически бувзамий хьосан даь ца хиларах. Из дикка кхоачамболцар латта дІадахкаргда. СССР Госплана Кертера вычислительни центра дукхха тикда Іилмаи организацешца, беррига мехка экономика цхьан системе чулоацаш йола вІашц бувзам бола экономико-математически моделий комплекс оттае тохаенай. Тха центре кийчъяьй, оаха догдоахача тайпара, халкъа боахама плана хьоккхамаш дукха а дикагІа тІоаде йиш хулийтаргйола экономико-математически модель. Из модель токкамба хьалай цхьайолча экономически районий толашагІа йолча структурана расчет ера хана. Укх гергарча хана оаха лерхІ беррига халкъа боахам дегІабоалабара дикагІа йола планировани а йиш хургйола дешеш лаха.

Цхьан хана беш болх ба советски экономикана дикагІа планировани яра, учет лелара тІахьожам лоаттабара йола база а кхина дІаоттаргйола вычислительни центрий бІаьрча цхьа пачхьалкхен сеть хьалара.

Кхи хІанз ш производстване Іилманца планировани яра а тІахьожам лоаттабара а системашта дІахо эргайоахаш товрца юкъаенна йола геттера лоархІамера проблемаш. СССР халкъа боахам хІаха дегІабаьбара программа хьалхаьнца оттаьь уж проблемаш къовстаяра хІанз къахьегаш а советски экономистий математикий дикка коллективаш.

(АПН).

ГИДРОПОНИКАНА — ШЕРРА НИКЪ!

ТIа-тIа дукхагIа юрта боахама деррнгача доакъошта нкъейоагIаш латт гидропоника. Химически Iилманна карагIдаьнараш колхозийи совхозийи производствана шерра юкъехахьара ларда тIа юрта боахам дIахо дегIабоалабара цаькъашта чIоаггIа терним тIабахийтаб вай парте Центральни Комитета декабрьски февральски Пленумашка.

Хьалха латтача Iилманна карагIдьнараш юрта боахама юкъедахьара вь парте решенаш эггара хьалхарчарца хьаллаьцар Науркски производственни управлене «Россия» яхача юртбоахама артела къахьетамхоша. Лаьтташка хиш дехкарцеи удобренеш тессарцеи цхьаьн оаха шерра дIадоладаьд коа тIарча оалхазарашта гидропонни кьисапе моша доакъар кхеделга. Цхьа бутт а балалехьа тхона дика гучадьлар керда способ коа тIара оалхазараш кхедара мел чIоагIа пайдана я.

Моша доакъар кхедара хиланза даргдоацача хьалех цаI да гидропонни хьисапе моша доакъар кхедара эшаш мел дола хIама чудолаш йола, къьостта цу гIулакха лаьрхIа хьакъоастаяь помещени. Эггара хьалха помещенерча температурах. Из массаза а — дийнахьи буси плюс 20—25 градус хила еза. Укхаза цу цеха нийна цIалгIолла къьастта ехка йоахал тела турбаш я. Цар чу гIолла боарамагIа телача йоахело вIаштIехьдоаккх дийнахь а бус а помещене эшаш йола температура лоаттаелга.

Лотокаш оттаяра йола стиллажаш металлически а дахчан а хул. Моша доакъар кхедара йола компаненташ тайп-тайпара хила йиш я: мукх, кIа, рожь, хьажкIаш, горох. Царел сописгIа, тайп-тайпара хлаташ вIашагIъядаь дIаде а мегаргда. Масала. 1 килограмм кенеи 200—300 грамм ииква. ХIаьта а эггара толашагIа да дика тIедоалаш дола цIена хлат. 95 процентал кIеангагIа доацаш тIадоалаш хила деза из. Лотокий хIара квадратни метр тIетоссача хлата боарам — кхо килограмм. ДIаде аьнна хьалхагIа хьакъоастадь хиппа фу дIаделе цхьа-ши ди хьалхагIа тIадалийта деза. Юхханца фу цIенача, цIагIарча температурах долча хи чу дешаду: рожь — 2—3 сахьата, кен 20—30 минута, хьажкIаш — 6—8 сахьата, мукх — цхьан сахьатага кхачалца. Из болх баь баьннача тIехьагIа галеш тIа а техе цу тайппара лоаттадеш 2—3 ди довккхийт ялатийца. ТIадаьнна фу лорадеш хьа а нийце лотокаш тIа дIатIакьу, цул тIехьагIа цар ихон тIа тIолла цхьан боарамах дIаникьду. Цу тIехьа хица йоашаь минералаш тоха еза цу фуна. Моша доакъар кхедара тохаш йола минералаш укх тайпарча тухаех оттаю: (хи тоннана лоархIаш граммацца) калийни селитр — 500, суперфосфат — 500, аммиачни селитр — 200, серноки́сли магний — 300, хлорни аьшк — 6, борни кислота — 0,72, сернокисли марганец — 0,45, сернокисли цинк — 0,06, сернокисли цIаста — 0.02. Уж де дIайийнача хIамашта хьоаивл хилийтар дукха вIашагIтохаш дола тайп-тайпара тухаш.

Уж эррига вешествash дика яш ши литр хи чу. Эшшача боараме раствор кийчъеь аьнначул тIехьагIа цу сахьате хий дилла деза дIадоллача фуна.

ДIайийнача хIамашта подкормика ю дийнахьа шоаза: Iуреи сарен. ХIара подкормка массаза ю аьаьнача растворо 30—40 минут боаккх лотокашка. Цул тIехьагIа раствор цар чура хьа а етте, арайоаккх.

Из тайпа болх бу 6—7 дийнахьа вIаштта. Цу юкъа аIырган сихан листеи тIадолалу, хIаьта 20—25 сантиметрга кхоачаш лакх а ду. Пайда эцаш йолча хIара квадратни метр тIара юкъера лаьрхIача маьхка, кена, кIин 30 килограмми хьажкIий 40 килограмми йоал.

Гидропонни хьисапе хьалхкедаьча мошача доакъарах Iалаьмате дукха йоалл коа тIарча оалхазаршта эша хьоанал—каротин. Цу даькъе геттара чIоагIа белгалйоалаш я ши цифр — 4 и 280 а. Хьалхарчо дькъьохх хьажкIий цхьан килограммах каротин мел йоалл, шоллагIчо — гидропонни хьисапе хьалхкедаь моша доакъар мел хилнад. Цо къьгга хьахьохх, дIадолар дукхх кIезигагIа а долаш коа тIарча оалхазараштa дарегIен дукхагIен доакъараш кхедара Iилмо новкъостал миштa ду.

Ала дезаш да, кердалараш кIезиг-дукха кхерашо тIаэцаш хилар. Из терконцен лораяуши де дезаш хIама да. Оаха а цу тайппара тIаийцар шийх хьабоалача пайдангэ диллача из башха-дикен бокхача маьхеи йола моша доакъар кхеду гидропонни способ. Пленума материалашка а къьосттача литературага а гIолла яйзаяр тхона гидропоника. ЧIоагIа сатувсаш дар тхо хIанз оаха мошача доакъарий мастерской аьнна цIи тилла йола доакъар кхедара гидропонни способ хьаеллерга. Цхьабакъда, цу хьакъехьа лаьрхIа деш къамаьл дар колхоза правлене а зооветспециалисташта а юкъе. Март бутт дIаболалуча юххье тха боахаме лаьрхIар моша доакъар Iилмаи хьисапица хьалкхехе.

Цу тайпара цех колхоза птичнике хьоллилга вIаштIехьдаьккхар. ЛаьрхIа дIадоладелар гIулакх. Помещени бокъоша тоа я аь, кIир а техи дIаоттайир. ВIаштIехххьатIехьа урагIъаха йолаелар хургIолча цехера стиллажаш. Шоай порядках дIаиийсйир оаха уж боаррамагIа болх бара хиланза дарг мел доаца хьалаш вIаштIехьа а доахаш.

Металлически лотокаш тIаоттае эзаш йолча стиллажий хIара мугIарца кхоачамхилал электрически лампилгаш ехкар оаха искусственни сердал хилийтар духьа.

Хила езаш йола 20—25 градус температура лоаттаяра тха хьалхагIе а кхоачашдаь гIулакхаш дар. ХьалхагIа цу помещене кIоригаш яр тха. Цу чу гIаьхха температура лоаттаю нийна кIалгIолла яхньча турбашка гIолла йоахал а телаш. Цу торонах пайда эца лаьрхIар оаха кердадар юкъедовладеча хана.

Март бутт болалуш оалхазарий ферме ера 10 эзар кIориг. Цар лерттIа дегI дара чIоагIа Iаткъаш дар царна телача доакъарий рациона юкъе легIах латаш дола доакъар ца хилар. Цу тайпара доакъараш оаха оахош хьалкхедергдолча ханага сатувс оаха.

Помещени йистеллларца дIадоладир оаха тхоай гIулакх. ХьалхагIе а Iалашдир тхоашта эшаш дола минеральни тухаш. Бокъонца оаш цийсйир оаха кийчъе езача растворага йохийтаргйола хIара химически элемент. Тухаш эза даьнначул тIехьагIа ши метр хи чу дошадир оаха уж. Ши литр тух а теха растъвор кийчйир оаха. Из болх беча сона доккха новкъостал дир зоотехника Анна Петровна Доловас.

Хьаьна раствор кийчъеча юкъа хьалхагIа дIабе дьина кийчбаь хиина мукх 2—3 дийнахьа тIабьлир. Из хоза ийс а беш дIабегIар оаха 26 лотока тIа. Царех хIара лоток 50 сантиметр шереи 80 сантиметр йIаьхеи я. Бошабаь а тIабаьнна а бола мукх цу сахьате хьаьнача раствора чу биллар. Цул тIехьагIа цхьа ах сахьат даьнача гIолла эррига раствор Iоахийтар. Иззамо болх бера оаха сайрийна а. Цу тайппара, оалхазарий ферме хьаьнача раствора чу ворхI ди даьккхар мошача маьхко. Цу эрригача хана чухь дIаделла даьллача а хIаьтта цхьатарра тIадаьннача а платийна дийнахьа шоаза—Iуреи сарен — эшшаш дола тухаш тох.

Гидропонни цехе маьхха моша доакъар тIа мишта доал хьежаш хьалхара кIира даьккхар птичницаша Ксения Петровна Жуковас, Проценко Дарьяс, Маслова Валентинас, Пыжова Александрас. Цхьа-ши сахьат даьккхача, кхы дIахо сатохалацар царга цехе фукца хьожаш. ХIаьта аIырган листта лакхлуш латтар, цу тайпара сурт хулар денна.

Цхьан кIирах 20 сантиметр лакхделар аIырган, хIаьта цхьаькха ди даьлча хьалхара хьувкъам чуэца мегаргболаш ба.

Хьалхарча 26 лотока тIара 250 килограмм гаргга моша доакъар даьккхар. Дерригa моша аIырган урсашца хьеккхар. Чуйица доакъар цу сахьате, кхы ца тоадеш кIоригашта дIатесса доладир. Берригаш а чIоагIа гIадбаха бар керда буц чIоагIа чам бенна кIоригаша юаш шоашта бIаргайча.

Шоргта каротин йоаллаш йола из моша буц чIоагIа дика я кIоригаш сиягIа онлалара. Уж кIезигагIа йовра буц тесса йолаьчул тIехьагIа. ХIара кIорига цхьаьцна грамм а луш дIадоладелар тхо моша доакъар тела. ХIанз оаха кхоккха грамм тел из. ХIара денна дукхагIа тел моша, хьаьна доакъар. 96 лотока тIа мошача доакъарийна лаьрхIа ялат кхедеш хилча йиш хургья хIара кIорига итт-итт грамм из тела. ХIаьта тха из вIаштIехьдаргдолаш а да.

Ужжал лотокаш хьа а я, цехе дIаоттае мара ца езаш кийчъяьй тха боахаме. Оаха кийчъяьй гидропонни цеха заведующи. Из я Мария Ивановна Гладилина. Из керда гIулакх хIанзале Iомадаь дьнная ше мадарро.

Гидропонни хьисапах моша доакъараш кхедар коа тIара оалхазараш кхабара чIоагIа эшаш а пайдана а гIулакх да.

Е. НАЗБЕРОВА,
Наурски производственни управлене «Россия» яхача колхоза зоотехник.

ЙОККХА ТОРО

Вай лоалахой опыт

Хьайбай боахамашта чIоагIа пакъа йоалаш я лоамашкара даьгIенаш. Нохч-ГIалгIайчен лоамашка 280 эзар гектар гаргга я уж даьгIенаш. Шерра-шера ахкан аьмалахь итташ эзараш доахац а жа а хул цига дажаш. Цу даьгIенашка доажа а деш, хьайбашта эггара дукхагIа дулх тIаклетийт хьисап долаш болча хьайбаш леладераш.

ДIадахача шера Нохч-ГIалгIайчен лоамашкарча даьгIенашка дажаш республикa колхозашкареи совхозашкареи 30 эзар бежани 7 эзар совгIа устагIеи хилар. Юккъера лаьрхIача дийнахь-бус бежанна 800—850 граммий устагIенна 50—60 граммий дулх тIадеттаденнад.

Грозненски опитно-хьокхама совхозо цига доахац доажаду 5 шу даьннад, дийнахь-бус хьайбанна 700—750 грамм дулх тIа а кхеташ. Сунженски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза вокхагIа волча скотника Чеботарева 1963-ча шера дийнахь-бус 950 грамм дулх тIакхеткйтар ше доажадеш хиннача шинарашта сиргIилгаштеи.

«Гоогипрозем» яхача Къулбехьен-Малхбоален экспедицеца болх беш хиларах соахка со нийсьелар Карачаево-Черкесски областа лакхарча лоамашкарча даьгIенашка, цига сох кхийтар лоамашкарча даьгIенашка доажа а деш, шерра-шера хьайбашта дукха дулх тIадеттадолийташ бола хьайбаш лелaдераш. Шоаш доажаду хьайбаш нитта дика тоадалийта цар мишта вIаштIехьдоал вай газет дешаршта дIадовзийтилга ишта да ер статья аз язъяра бахьан.

Карачаево-Черкесе хеза ца Iеш, арахьа а чIоагIа цIи дIахеза ва Прикубански района «Цlеча партизаний» цIерахча колхоза вокхагIа вола гуртоправ Добай Узденов. Соахка цо йоажаеш хиннача сиргIилгех хIараиена юкъера лаьрхIача дийнахь-бус 1365 грамм дулх тIадеттаделар. Дика кхаберен гIулакх дика дареи чотах хинна ца Iеш, биостимуляторашн антибиотикаши юкъейоалар бахьан долаш а хилар иов. Узденова ишта дика камаьхал хилар.

Хьайбаш иштта дика тодалуш хиларах дулха центнерга дIалоаар аллха 6 соми 46 кепиги мара хилавзар. Узденов Добая бригадагара 670 центнер дарегIара дулх кхьчар дукха езача Даьхенга. Дика совгIат да из! ВIаштта кхаь шера баьб цо иштта дика камаьхал йоалаш из бола.

Дукха ба цу гIоравьннача гуртопрева никъ хьаллаьцараш а. Царех цаI ва Зеленчукски районерча «Сторожевский» яхача совхоза вокхагIа вола скотник Тобчук Хубиев. Ахкинарча даьгIенашна хьайбаш доажаделга пайданагIа хургдолча тайпара вIаштIехьа а даьккха, ше уж доажадеволавенцача хьалхарча шерра а дийнахь-бус хIара хьайбанна, юккъера лаьрхIача, 911 грамм дулх тIадетталалийтар цо. ТIехьарча шерашка кхы а дикагIа камаьхал лыар иов. Хубиева — хIара хьайбанна дийнахь-бус тIакхеташ дола дулх 1500 граммага дIакхьчар.

Хубиев Тобчука белггала гучадьннад цхьа хIама: дика IангагIара даьхача хьайбашта аьхки тешшаме дукхагIа тIадетталу дулх.

Цудухьа гIийлагIа дола хьайбаш къоаста а даь къьостта дикагIа кхьабар, цу юкъа дикагIа йола йоли силоси а луш. ТIаккха уж онда а долаш Iаьгара доал.

Доажадеш дола хьайбаш дикагIа дарстийтара хIара хьайбанна дийнахь-бус тIакхеташ дола дулх соадалийтара боккха лоархIам болаш да борша-се хиларга, хацага, тоаденна а гIийла хиларга хьежжа Iулаш нийсе вIашагIдоккар. Iулацара хьайбаш цу гIулакхашта эргаш хилча уж всалагIа даж, доажаде халагIа хул, тIоххьара а доажадаь доалача хана цхьадараш дерстагIеи цхьадараш гIийлагIеи хул.

Дола хIама теркал а деш ийсе вIашагIделла дола Хубиев Тобчука Iул апрель бутт чакхбевллаш хьалдигар лоамий даьгIенашка. Ше хьайбаш доажаде лаьрхIа эррига даьгIе дии даькъа дийкъар цо, царех эргI-эргIа цхьацца даькъа тIа доажадергдолаш. Иштта доажадар дукха а пайданагIа да. Цхьацца даькъа тIа 4—6 дийнахьа доажаду хьайбаш. ДаьгIенашта юхе гIолла долаш хий да. Цхьан даькъа тIара буц йиаь йоаллашехьа а жокх даькъа тIа дохк хьайбаш доажаде.

Иштта доажадар бахьан долаш массаза а керда ховха буц хул хьайбашта да. Цу тIа а дийнахь а бус а доажийт уж. Хубиев Тобчука яхачох, хьайбаш бийсана дикагIа даж, дикар дикагIа дегIах дIалат. Дийнахь-бус 12—14 сахьата хьайбаш дажаргдолаш оттаяьй ден распорядок, цу гIулакха эггара дикагIа йола ха белгал а еш. Иштта белгалдаь да хьайбашта мезшиа мала хий хулийтилгеи, 4—5 сахьата салоIийтилгеи.

Ахкан замалахь Хубиева дикагIа дажаргдолча тайпара хувцар жа доажаду участок: ди дIоахденнача хана жево дикагIа юъ ховха буц, Iуреи-сарен — екъа буц.

ХIара денна мотт хьакха тухкхера хулийт хьайбашта Узденов Добайи Хубиев Тобчукеи. Цунах мотт хьокхаш ца хилча кIезигагIа тIера хул хьайбаш дажара, тIакхеташ дола дулх чухнахьа доал.

Иштта дика доажадар бахьан долаш пачхаьлкхенна дIалуча хана дика тоаденнарех а лоархIаш дIадахар Хубиев Iулацара 68 процент хьайбаш. Хубиева бригадацарча хIара скотникa, кхаьдар доацаш, духхьала совгIа луча алапе чотах а 758 сом делар, хIаьта гуртоправа шийна «Карачаево-Черкесске дикагIа вола скотник бежа Iу» яха диплом а елар.

Нагахьа санна Карачаево-Черкесски автономни областерча толашагIа болча хьайбаш леладерашкара хьокхам а нийца Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш лeладераш из гIулакх каралоацe царга йиш хургья укх шерре а Даьхенна совгIа 40 эзар центнерал дукхагIа дикеи маьха дарегIеи бежа дулх дала, хIаьта цунах дикка дакъа лацар хургда хьайбай боахамашта интенсификаци яра хьакхьехьара КПСС ЦК февральски Пленума решени кхоачашъяра гIулакха.

И. ЛЕПОРИНСКИЙ,
«Госгипрозем» яхача Къулбехьен-Малхбоален экспедицe вокхагIа вола агроном.

Дагестански АССР. Iалаьмате дукха жа Iулаш Iадькхха доалаш латт бIарг ма кхоачча йолча гIуммий аренашка. Барса дар Iа укх шера Дагестане, хIаьта а республикера дукхагIа бола хьайбаш леладераш, цхьаккха устагIа тIера ца боалийташ жа Iаьгара а даьха, хIана Iулаш лоаман даьгIенашка хьаллахка кийчлуш ба.

Сурта тIа: Куйбышова цIерахча колхоза Iулаш.

Р. Дика сурт. ТАСС фотохроника.

ХИЙ-КХАШКА

Хий дехкача лаьтта дукха дукхагIа хьувкъам лу боахам интенсивно лелабеш хилча. 12 эзар гектар совгIа хий дехкa лаьтта да Грозненски производственни управленерча боахамашка. Бакъда дерригача боахамаша нийса пайда эцац цу лаьттаех. Масала, № 3 йолча бьаца-даарийи «Ермоловский» совхозашка, «Новый быт» яхача колхозе лаьтташка хиш дехкара режим толкайир, из бахьан долаш хиш дехкача лаьтта дIайийна хьажкIаш бокъонца хьувкъанзар.

Цхьадолча боахамаша, масала, № 2 йолча бьаца-даарий совхозо Грозненски опорно-хьокхама совхозо харшаш а ца доахаш хий дийхкар. Цу тайпара болх беш хилча аькача лаьтта массанахьа цхьатарра тIоадал кхоачаргйолаш вIаштIехьдаккха а йиш яц, дукхагIа йолча хана хиш ца дехкача лаьттaшкара баьккхачул хьувкъам лохагIа а хул.

Поливальщикий къахьегама механизаци яр, хиш дехка харшаш дахар, планировка яр — хиш дехкача лаьттaшкара дакхара хьувкъам чубара дийза дaргдоацар да.

Хиш дехка лаьтташ вайна карадерзадулургдац хиш дехкача балха механизаци йича мара. Тха производственни управленерча цхьанна боахама иц трактора тIехьатувса дахчан волокуша, ялат дIаделехьа хьалха оахим шаьрдеш йола кечалаш. МоллагIча боахама хьае йиш йолаш я уж кечалаш, уж хилча лерттIа хиш дехка вIаштIехьа а даргда. № 3 йолча бьаца-даарий совхозе уж чоалхане йоаца кечалаш хьае болабеннаб. Укхаза «Сельхозтехника» объединенера полиэтилена сифонаш, чоалхане йоаца хий седадеш йола щиткаш хьае листах дола аьшк денад. Из масал хьанйцад «Новый быт» яхача колхоза кулгалхоша а.

Лаьттaшкара хиш дехкача къахьегама механизаци яра боагIаш бола мах бац «Советская Россия» колхозе. Укхаза поливальщикаш щиташца, сифонашца Iалашбеьбац, планировщикаш бац, хIаьта цу колхозе 2500 гектар гаргга хиш дехка лаьттaш да. Хиш дехкилга во вIаштIехьдаккхар бахьан долаш цу колхоза юртбоахама культура хьувкъам лакхбе магац.

ЧIоагIа лоархIаме да дика поливальщикаш кийчбар, лерттIа хиш дехка ховш, дIадода хий массанахьа цхьатарра дIакхачийта довргделаш, бакъда цхьадолча боахамашка боагIа мах бац цу гIулакха. Масала, «Советская Россия» яхача колхозаи № 3 йолча бьаца-даарий совхозаи хIанз а тIехь поливальщикаш кийчбаьбац. Царех хIараненна дIахьожаe еза 15—20 гектар бьаца-даарий культура а 30—35 гектар хьажкIий.

Поливальщикий материальни безам лакхбе беза цар къахьегамах луш бола мах цар кхебаьча хьувкъамга хьежжа а луш. «Советская Россия» яхача колхозе гIалатерча мотолах тел къахьегамах луш бода мах. Премиальни хьажадар эррига кхоашаь а лаьрхIе ду цу тIара хьувкъам а ца лоархIаш.

И. ПОПОВ,
Грозненски производственни управлене хиш дехкача системе инспектор.

ЛОАМАН ДАЬГIЕНАШКА

Ялх бутт баьнна 500 Iаса, цу даькъе 300 сиргIилги 200 шинарги Ведена районерча лоаман даьгIенашка хьалдига кийчдаьд Наурски производственни управлене «ЦIе байрак» яхача юртбоахама артела хьайбаш леладераша.

Iаьсий эза, боркаш эхка, Iулаш деш вIашагIтеха даьннад. Лазар тIаэцаргдоацаш маьхий техад царна. СиргIилгий Iул доажадергда Келаев Муте, Айдаров Аюба, Гелаев Махьмада. Царна керте оттаваьв хьайбаш леладара опыт дукхагIа йолаш вола Мадаев Iабас.

Форма заведующина Хунарков Езита хетачох Iаьсий стационарера доаллашехьа а лаьхка лоам хьалдигача дикагIе хургдар:

— Ца юртбоахама артель кIалхарйоаккхаргьяр автотранспорт хьал-Iо хьувзаеш а довгорга а дIадодача дукххача вонех. Массахь шу хьалхагIа Iаьсий машинашца хьалдигача доикка эа даьлар тхона — дукха Iаьсий лазараш а хинна дайра. ХIаьта 1962-ча 1963-чен шерашца лаьина дигача из тайпа моттиг нийсъалазар тхона.

Ялх дийнахьа хьалкхоачаде даха лерхI Iаьсий. Из хургба цхьаццайолча моттигашка кIезиг-дукха са а лоIаш деннеи бийсаннеи 18—20 километр никъ. Ишта никъ беш хилча хьайбаш кIаьд а дургдац, тиш а дургдац.

ДIадахача шера лоаман даьгIенашка кхаьбача Iаьсашта дукха дулх тIакхетийта вIаштIехьлаьлар хьайбаш леладерий — центнерга бода мах 2 сомаган 80 кепигагеи кховчаш лох а беш, хIара Iаьса деннеи бийсаннеи 1.100 грамм тIаккийтар. Пландахчуд дукхха а лохагIа бар из мах.

Iаьсий фермашка кхоабача хIана царна хIара денна цхьаьццанена телар 600 грамм концентраташ, обрат, цкъаза цIена шура а, хIаьта аьхки моша доакъар а тел. Бетта ялхазза лувчадора хьайбаш. Цу доллача гIулакхашка а цу тIа транспортага а бода мах юхебус юртбоахама артела лоаман даьгIенашка Iаьсий доажадеш хилча.

Лоаман даьгIенашкара къьаьа бьцаш, мала хьастара хий, цу тIа бежага боахкараша лерттIа йоахко а еш деш доле гIулакх — цар дукиха дулх тIакхетийт Iаьсашта бевача маьха йола концентраташ тела а ца езаш.

ХIанзза а, Iаьсий лоам хьалдига кийчлуча ханна, дикка уйла еа колхоза правлене лоам дажа долхо хьайбаш леладергдолча болхлой къахьегамах тергдоаче алапе система кийчъяра. Укхаза къаьстта а бакъахьа да беча балхаца материальни безам хургбола принцип дагайохийтача.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

Азербайджански ССР. ХIара денна дикагIа йолча суперфосфата бIаьш тоннаш дIакхуьйт Сумгаитски суперфосфатин заводо Закавказерчу вежаршка йолча республикашка, Къилбаселa Кавказе, мехка кхечу районшка. ЦхьоалагIача мая цIей хьатIакхачалехь дукха «кхай витаминаш» яла лаьрхIад завода коллективо планаш совгIа.

Сурта тIа: дIадхьийта кийчъина латта суперфосфат.

К. Касоева сурт. ТАСС фотохроника.

Дикеи сихеи

Дика а сиха а ду бIаьстан балхаш Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхашка. Юрта боахама культураш дIаера леашача хана дика ях а аьха, мехка а бьаьцца Iоаллал 2048 гектар лаьтта. Цул совгIа гурахьа ахкача лаьтта 1281 гектара тIа мекха бьаьхкаб, 753 гектара тIа кукуруза яь. ДIайийнай 145 гектара тIа горох, 74 гектара тIа кийн, иштта дIайийна хьаьнай кортолаш.

Цхьалдаш йоаккхо ю совхоза болхлоша кхаш хьалдара. Гурахьа дIадийнача хлаташ тIа дIатессай 320 тонн минеральни удобренеш, суперфосфатеи аммиачни селитреи, иштта шердаьнна кхо а дилла хьаьнаьдаьва хьажкIаш, шакара свекла, горох, коортолаш хьалкхеергйола кхаш.

Ленина ленаш дикача хьокхамаща белгалдехара цига хьинарп ца кхоаеш къахьег механизаторашa. Шерра йоаржаьча социалистически яхье дикагIа толамаш доах трактористаша М. Теркакиева, В. Бекова, З. Кадзоева, кхьаар, 140—160 процент кхоачашъю цар сменин нормаш.

А. ТЕРКАКИЕВ,
совхоза экономист.

КАРА КЪАХЬЕГАРГДАЦ

ХьажкIаш дIаворгйолча хана лаьрхIа мара вIашагIйоккацар тха колхозе хьажкIаш лелаю звенош. хьажкIаш дIайийна йоаллашехьа а цах кхьча балхаш тIа дIа а хьожабийя йолхар уж. Цул совнагIа, кара къахьегилга юкъе а ца доаладеш деррига балхаш кхоачашдара тоъам беш механизмаш а яцар тхога. Цу тайппара, эшшача боараме гIулакх а удобренеш а дIа а ца кхоачийташ ледара леладора хьажкIашцара балхаш. Цудухьа кхьча хьажкIаш а силоса лаьрхIа моша доакъар а кIезига доалар.

Укх шера тха колхозе вIашагIъеллай пийъ механизировани звено. Мехка гIорваьннача хьажкIаш лелаерхочо иов. В. Перзикхе могаьча кердача технологех болх беш хургья уж звенош.

ЦхьоалагIча бригадера царех цхьа звено ла доал деш я. Со хIанз дукха ла йоашаш Москве хиннав. Хьакъа боахама карагIдаьннарий Выставке сона бокъонца йиэар ноаь. В. Перзикхе бала еинт. Цига сона хайра кара къахьегилга вIаьла юкъе а ца доаладеш хьажкIаш хьалкхера маларгIа механизмаш ее.

Виъ механизатори цхьа сенльщики воагIа со керте латтача звенона юкъе. Хьевина тха звенога а «Беларусь» яха ши трактор, «ДТ-54» яха цхьа трактор, иштта кхы йола механизмаш. ХьажкIаш дIаюочча хана шиц сменах болх беш хургья кхоккхе трактор.

Кхача а кхачийта лаат чуэца лаьрхIа 130 гектара тIен силоса лаьрхIа 120 гектара тIен хьажкIаш дIаюоргья тха звенос. Оахош дIаюоргйолa уж хьажкIаш дика хьувкъьйтара фуд оахо хIанзале даьр?

Соахка гурахьа а ааьб оалеча хана, бIаьн гектар согIа долча кхой тIа, кIорн гектара тIа 2,5 центнер кхоачаргйолаш суперфосфат яхийтай оахема хIаа. Дерригача оахема тIа а хяпахьа маккаш доьхад. Кхоачамхилла кхашка дIайихьей органически удобренеш. ХьажкIаш дIаюоча хана минеральни удобренеш тоэсаргья.

130 гектарах хIаранe тIара фуалъьхача екъача хьажкIий 40 центнери 120 гектарах хIаранe тIара моша хьажкIаш а йоахаш долча сийнача гIадамий 360 центнери ежа лаьрхIа д укх шера тха звенос. Уж дукха а дукхагIа а хьалха дIахача шерашка колхозе яьарел.

Из оахош хьалкхошка оттадаь декхар сийленна кхоачашдара дукха къахьега дезарга: цIаккха а лоаргагIа ца доалийташ чаккаха дeзa технологически карто яхар, хан-хацахьа гIулакх де деза хьажкIашта, подкормика е еза, хий дехка деза. Лоаца аьча, хьажкIаш дика хьувкъяра царна мел эшар дIакхачийта деза. ХIаьта тхо царга из дIа ца кхоачийташ а Iергдац.

Е. ШАПОВАЛОВ,
Шелковски производственни управлене «Коминтерн» яхача колхоза механизировании звено звеньевой.

СИХХА ЙИСТЕБОВЛА ГIЕРТАШ

БIаьстан кхашкара балхаш сихденнад Шьаьл производственни управлене «Джалка» совхозе. ХIамаш дIаеаш ворхI агрегат йоал цу совхоза цхьоалагIча отделена кхашка. Царех ялх агрегато горох дIаюь, хIаьта цхьайолча шина лакхера ю.

БIаьстан культураш дIае болаьнача хьалхарча дийнахьа а дена дерригa балхаш дика кхоачашдара йолаьале еш ва цхьоалагIча отделене управляющи Джанаралиев Вахьа. Укхаза чIоагIа тIадьошам лоаттаду хIара гектара тIа боаррамагIа фу дIаьдара, из лаьшекх тайпара лаьттана кIал лахийтара, деррига агротехнически гIулакхаш нийса чакхдахара.

ДIайийна хIамаш цхьатарра дика хьаштIаргйолаш эррига культураш сихха дIайийна йоалилга — ишта да отделене механизатораша шоашта хьалхачий оттадаь бехктокхамера декхар. Горох дIае йолаеннача хьалхарча дийнахьа, норма 14 гектар йолча метте, хIаранe 20 гектар дIайийра механизатораша Эльдерханов Хизре, Аимаьов Майрбека, Хасиев ХIарбиа, иштта кхычар.

300 гектара тIа дIае лежкIаш хиина эррига горох кхаь дийнахьа дIайийна хьалхар укхаза. Иштта шекаро свекла дIайийна а бьашаб отделене механизатораш.

К. АРФИЕВ.

ДИКАГӀА ЙОЛА ОПЫТ ШЕРАГӀА ЙОАРЖАЕ

Профсоюзни организацей, искусствам культурин берригача болхлой тӀехьаэтта йиш йоацаш а боккхача лоархӀамера а деккар да колхозхой, совхозий болхлой юртбоахама интенсификаци яр колхозаштей совхозаштей мел пайдане да дӀакхетабар. Юртбоахама интенсификаци яра партийни организацешта, колхозийн совхозийн кулгалхошта новкъостал де деккарийла я юртара культпросветучрежденеш.

Таханарча дийнахь республика юртарча районашка 220 паччахьалкхен клуб, 30 культура ЦӀа, 235 массови библиотека, 16 автоклуб я. Цул совгӀа 38 профсоюзни клуби библиотекей я юрташка болх беш. Цига болх беш 692 саг ва. Из боккха низ ба! Колхозийн совхозийн производственни вахаре хьинаре дакъа лоац клубашеи библиотекашеи КПСС июньски Пленум хинначул тӀехьагӀа. Массови балха тайп-тайпара формаш юкъе а кхувлаш беча балхаца чӀоаггӀа новкъостал ду клубин активисташа къахьегама оисарле лакхъяра, юртбоахама техникаш бизза пайда эцара тӀехьа лоаттабу къовсам боаржабеча. Тематически сайренашка, багагӀа дувцача журналашка, агрономаша, зоотехникаша, инженераша лекцеш ешача, беседаш еча дакъе лоац культболхлоша.

Дикача балхаца белгальъния я Сунженски района культура ЦӀен коллектив (заведующи нов. Семилеткина). Культура ЦӀагӀа ю тематически, хаттарийн жопийн сайренаш, цига болх беш я 47 саг дерана вагӀа агрохиме кружок, хьалхале леляра опыта кабинет. Укх тӀеххьарча шин бетта духхьал юртбоахаме химе лоархӀам буваш 17 лекци йийшай, кхоъ тематически сайре яьй, дукха лозунгаш, стендаш, выставкаш кийчъяьй. Культура ЦӀагӀа болх беш да халкъа театр, хоровойн халкарен коллективаш. агитбригада. Цар шоай репертуара юкъеккхуь моттигерча темай материалаш.

Вайна массанена а хоьш да КПСС ЦК июньски Пленумо мел лоархӀам баьб къахьегамхошта кхетам луча библиотекара. Къаьстта боккха лоархӀам ба юртарча библиотекара колхозийн совхозийн производства дикагӀа йола опыт дӀайоаржаяра.

Из болх дика лелабу Шаьла района Бачи-Юртарча библиотека (заведующи нов. Эдигова Мария). Дика вӀаштӀехьъяьхай библиотека стендаш, тайп-тайпарча литература выставкаш яьй, плакаташ да. Каст-каста хул Мария хьайбай фермашка. Керда газеташ, журналаш, книжкаш кхуьъ цо болхлошта. Цо дувц царна юртбоахамерча кердадарех, малагӀа литература деша деза.

Иштта дика болх беш я Ачхой-Мартанерчен Дуба - Юртарчен культура ЦӀеной, Шаьлара районии Первомайски юрта библиотекаш. Дукхача юрташкарча библиотекай болх тоабара боккхача лоархӀаме хилар: «ТӀехдика болх бу библиотека» яха цӀи яккхара тӀехьара ях дӀайолаялар. ХӀанз вай республике из цӀи лелаеш 15 юртара библиотека я.

Цхьабакъда, культура учрежде765ней балхаца хӀанз а дукха ихоачамбоацараш нийслу. ХӀанз а ба культпросветболхлошта юкъе шоай деккараш лизза ихоачаш ца деш бола болхлой. Масала, вӀалла а ла йиш йолаш дац Веденски района ЦӀа-Ведана яхача юрта клуб а (зав. М. Элембетова) библиотека а (зав. М. Сайдулаева) массе хана чӀегӀа теха латтар. Цар чу яц цхьаккха а тайпара гойтара агитаци, вӀашагӀъеллац агрохими Ӏоманра кружок, цхьаккха кийчо яц бӀаьстая кхашкара балхаш дӀадоладелча бергболча балха. Кхы дикагӀча хьала тӀа бац Курчалой, Хаттуни, Беной юрташкарча клубайн библиотекайн болх а. Цхьабакъда, цу гӀулакха дукха сагота бац культура отделя заведующи нов. Бачигаев а е профсоюзни организаци а. Цхьаккха кхетама болх бац къахьегамхошта юкъе местомо, цун председатела М. Тураевас.

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома бюрос белгалдаьккхача бесса цхьайолча культура учрежденеша боаггӀача бесса дӀахьоц ший болх. Цхьайола лекцеш, тематически сайренаш чулоацам кӀезига болаш, сакъердаме йоацаш чаккхъюл. Къе а вахара цхьаккха оагӀув хьа ца хьокхаш а я гойтара агитаци. Схемашца, диаграммашца хьахьокх бригадай балхах хьахинар, цхьабакъда, цӀаккха а дувцац мишта, малагӀа наькъаца баьккхаб толам.

Фу де деза юртарча культпросветучрежденеша шоай болх тоабара? Эггара хьалха дизза даргдоацар да профсоюзни организацешеи культура отделашеи къахьегамхошта кхетам балар болх а ца беш паччахьалкхен ахча дуаш багӀараш дӀа а баьха болх бовзаш а бергболаш а бола нах оттабар.

Вай республике болх беш болча 381 библиотека болхлоех лоаккхара дешар дийша 48 саги, юкъера — 88 саг мара вац, хӀаьта берригача болхлоех 66 процент ворхӀ классал лохагӀа образовани йолаш ва.

Иштта дола хьал цхьанне а теркал ца деш дитад — е заочно а е сайрийнарча школашка а дешаш бац уж. Республика берригача культпросветболхлоех 25 процент мара дешаш бац заочно, сайрийнарча школашка.

Вай республика клубашкеи библиотекашкеи балхаш дераш дукхагӀа бараш кагирхой ба. Цхьабакъда, шоай говзал лакхъяра цар кӀезига хӀама ду. Профсоюзни организацеш хьажа еза цу гӀулакхага. Халкъа творчества ЦӀено, культура министерства методически кабинето каст-каста ю семинарски занятеш. Цхьабакъда, кӀезига хул цу семинарашка юртарча культура учрежденей болхлой. Юртарча культурай учрежденей болх тоабара уж занятеш чӀоагӀа пайдане я.

Клубай болх тоабара цхьадолча дакъе маьхера гӀулакх да «Кубань» яхача колхоза сельмораша дӀа а йолаяь юртарча клубай эррисоюзни перекличка дӀаяьяра гӀулакх. Вай республике эггара хьалха из болам хьаллаьцар Калиновски культура ЦӀено. Из болам хьаллаца беза массайолча юртарча клубаша.

Укх бӀаьстия кхашка доладенна балхаш юртбоахама интенсификаци яра хьалхара гӀа ба. Къаьстта хӀанз дика къахьега деза культура учрежденеша. Хьалха латтачар опыт дӀайовзийта, кхашка къахьегараша культурно саоӀаргдолаш болх вӀаштӀехьбаккха беза.

Клубайн библиотекайн боля боккхача лоархӀаме болга а хоаш вай республика берригача культура болхлоша хьинар ца кходеш къахьега деза из тоабара.

Н. СВЕТАЙЛО,
культура болхлой профсоюза обкома председатель.

Доьзол дешьара

ЛЕНИНСКИ ДЕНОШ
вежарашха долча мехкашка

ПРАГА. Социалистически Чехословаке шерра белгалдоаккх сийлахьвоккха Ленин ваьча дийнаьа дена 94 шу дизар. Укх деноша республика городашкеи юрташкеи торжественни заседанеш вечераш хул цу башха-дикача дена хетаь. Болхлошта, ахаркошта, кагирхошта хьалхашка къамаьлаш ду чехословацки коммунистически болама ветеранаша.

Болхлой Прагаца ювзаенна я Советски Союза Коммунистически партеи историе сийлахьча оагӀонех цӀ. Укхаза 1912 шера В. И. Ленина кулгал а деш чаккхъьиннай эрсий большевикий пхьалгӀа конференци. Конференце болх баьча, хьалха хиннача Халкъа цӀагӀа, хӀанз Ильича Музей хьайнйилай. Укх деношка музее уллаш чӀоагӀа хьаштдолаш хьож цига хьайнйилача «Ленин Праге» яхача документальни выставкага. Цун экспонаташа дувц В. И. Ленин Чехословаке столице хиларца дувзаденна дукхача шерашка даьча тохкамий результатех. Экспозицей доккхагӀа дола дакъа дӀалоац В. И. Ленин чуӀийна хьартира РСДРП Пражски конференци йолча хана лехарца дувзаденна долча документаша. Квартира лоача юкъе дакъа лоацаш ва республикера 600 совгӀа граждании.

Ленин вав ди деззарца дувзаденна дукха лекцеш ешилга вӀаштӀехьдаьккхад музее.

БУХАРЕСТ. В. И. Ленин ваь 94 шу дизарца дувзаденна конференцеш литературин сайренаш хул Румыние дунен пролетариата баьчча вахаран балхах хетаь.

«Ленина сибат дунен халкъий искусствеи литературеи» аха симпозиум хилар Бухаресте.

Литературин сайренаша симпозиумаши хул цу тайппара районии кагирхойн культура цӀеношеи румыно-советски доттагӀаен ЦӀагӀен. Цига къамаьлаш ду Румынерча боккхагӀа болча культура деятелаша.

В. И. Ленина хетадаь фильмаш хьувх Бухареста кинотеатрашка.

УЛАН-БАТОР. Владимир Ильича вахарехи балхахи лаьца лекцеш беседаш еш латт укх деношка Монгольски Халкъа Республика заводашка, фабрикашка, гаьнарча стойбишашка, госхозашка, юртбоахама объединенешка, учрежденешка. Сийлахь-воккхача баьччех лар дувцаш йола фотовыставкаш оттаьй мехкарча ерригача нах бахача пунктаикка, дукхача предприятенашка, кинотеатрашка, клубашка, кӀеча уголокашка.

БЕРЛИН. В. И. Ленина цӀерана ювзаенна дукха моттигаш я Германе. Из Берлине хиларах дола хӀамиш ГДР столице бахача наха дагадохийт Унтер ден Линден яхача улица тӀерча немецки Паччахьалкхен библиотека чуйолча цӀеной оагӀоца доаллача мемориальни уго; Марксеи Энгельсеи балхаш Ӏомадеш укхаза хиннав Ленин.

Къаьстта боккхача лоархӀаме дар В. И. Ленин Лейпциге хилар. Цун кулгалла цига вӀаштӀехьдаьккхад «Искра» аха эггара хьалхара эрсий марксистски газет араяккхар. «Искра» хьалхара номер кеча тетача Лейпцигерча типографех хӀоиз музей яьй. Укх деношка къаьстта дукха нах ух укхаза.

Лейпциге, Владимир Ильича Паччахьалкхен думерча большевистски фракци депутаташца совещанеш яьча «Лейпцигер фольксцейтунг» яхача газета редакци чу хиннача цӀеношка хӀанз В. И. Ленина Музей йийлай. Из чувахкачунна тардаь цӀа кийчдаьд укхаза.

ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деча хана шинна а лейпцигски музей директора Карл Вигела дийцачох, укх деношка баьча балха хьакъехьа докладаш еш лекцеш ешаш ба музей болхлой, цун вахарах дола документальни фильмаш хьувзи.

Американски салтий Токио улицашка.

С. Ильина сурт. АПН.

Л. ДЖОНСОНА КЪАМАЬЛ

ВАШИНГТОН, 21 апрель. (ТАСС). «Советски Союзацара вай гӀулакхаш машар хьакъехьа вай еча йоакхох юкъмоттиге латт», — аьлар селхана США президента Л. Джонсона, Нью-Йорке редактораштеи Ассошиэйтед Пресс яхача агентства издателаштеи хьалхашка ше къамаьл деш. — «ХӀанз йолаш я, — аьлар президента, —... машара политика лелаелга вай воай хьашташ та санна. Советски Союза хьашташ та а махеттара хиларга доггаха йиш хулийташ йола керда фактораш. Вай сабарах, хетаргахьа, советски лидерий дог тайшад вай е тӀом хьаштдолаш а, е Советски Союз хӀалакъе дагадолаш а ца хиларах».

«Аз чакхдоахаш дола гӀулакхаш, — аьлар Джонсона, — кхоккам лаьгӀбе гӀерташ вай хилар санна, иштта мелал гучаяккха вай безам ца хилар а хьахьокхаш да. Аз распоряжени енай ӀӀаьхий уран хьаелга диъ шера чухь кхы тӀа а дикка кӀезигдара хьакъехьа. Хьалха кӀезигдаь хилара лоархӀам бича, цу гӀулакхо ерригга хьаеш йола плутонин 20 проценти ӀӀаьхий яь уран 40 проценти кӀезигьирга кхоачаверга ва».

«Се ираа долаш лоархӀ аз, — белгалдаьккхар Джонсона, — СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева цу оагӀорахьа тӀа баккха_дага ва ше аьнна, цо сайга хоам барах».

Советски Союзаи Америка ВӀашагӀкхийттача Штаташтеи юкъерча гӀулакхех ше дувцаш, дӀахо Джонсона аьлар, ше дог доах, «цхьан мехко воккх мехка дукхьала герз айдергдоачача а кхы царех цхьаннена а тӀом боввзаргбоачача а» дена гаргаккхачар духьа лоархӀамера тӀамаш даха шинна а халкъата йиш хургхиларга».

«Вай дагаккхаба деза, — аьлар президента, — машар цӀаьхха оттарг ца хилар. Из драматически хьахургбац цхьа соглашени яьар е цкъа вӀашагӀкхийттадар аьнна. Из оттабулургба вӀаши юкъера гӀулакхаш хьадам доавув оттадеши нийсдарца, шинна а оагӀон хьашташ тӀа-тӀа дукхагӀа лакхдаларца...».

СИНТЕТИЧЕСКИ АСБЕСТ

Лакха температураш доалуш йола, хьаьса хьисапера минеральни веществаш сел дукха а инйслап Ӏалам чухь. Асбест — царех дукхагӀа йоввзаш яр — Канаде, Советски Союзе, Къулбехьен Африке йоаккхаш я. Из йоалла моттигаш дукха кӀезигагӀа я цун эшарга диллача. Цу тӀа а, Ӏалама материал, кӀена а дика а хила езарга хьежача, массаза а цхьаттара хилац, цунах уача кхыча хӀамаша бедал тоае а чаккхъинкха а халагӀа хулийт. Цельсе ях бӀаь градусел цӀоагӀагӀа йоахъяьчул тӀехьагӀа минерала структурана юкъе хила дозгӀаш дола хий дӀадовл, — цо материал толхаю.

Ши шу хьалагӀа Ленинграде синтетически асбест хьае болабелар СССР силикатий химе Ӏилмай Академе Института болхлой профессора Александр Федосеева кулгалца. Химикий безам хиннабар хьалххагӀе а лаьрхӀача, маьхерча технически свойствашца белгалйовлаш йола полимер хьае.

Минеральни полимерий синтеза лабораторе сога хьальеккхар ша санна къегаш дола диткъига маьхилгаш доаккача боамбена тара болча хьаьса образецаш. Синтетически амфибола (щелочни магниальни силиката) хьисапера искусственни асбест температура зӀар градусел лаккагӀе хилча а тилкац. Иштта мара тӀаьръюкъе ца хешача цу гурмата довзал цхьан грамал кӀезига деккагӀа мара дацар. Хьаьса бӀоахал — тхъо миллиметр совгӀа. Иззал из бӀаьхбелга атта гӀулакх дацар. Миллиметра цхьа дакъилг миссел а совбаккха гӀерташ дукха къахьийгар. ХӀаьта хьаьса бӀоахагӀа ме хул, аттагӀа ма дий температура лоергйола кӀаде цунах хьаде.

Ведала меттел цу кердача материалаьга дӀайодар фий, синтез мишта ю цукха? Асбест — из органически йоаца полимер я. Силикатий тайпех лоархӀаш а я из. Нагахьа санна органически соединенешка молекуларин кӀажарг углеродеи водородеи атомех латташ але, хӀаьта силикаташна хоттамлара керттера дард кремний-кислород я. Цудухьа искусственни асбест хьаяра эша бедал лоаш кремний йоаллача веществашка кхайдар химикаш.

Кремнезем хьа а ийна, цунах текар магне, кальце, щелочий соединенеш. Лоала а яь синтез еча хана хи молекулана меттел фтор ахийтар, цунна материал температура дукхагӀа лоалургболеш а еш.

— Тха лаборатора, — йоаь технически Ӏилмай кандидата Григорьева Лидас, — искусственни асбест хьае кийчъеш кхо способ я: лаккача температурица доалаеш синтез ялга, давленеца растворех синтез ялга, автоклавашка Ӏалама силикатин бедал чаххйоаккхилга. ХӀара способа ши-ший совленаш а ши-ший ихоачамбоацараш а да. Масала, хьаэшаргьи вай давленеца еш йола синтез. Цунна оаха даьха хьаьсий дӀаьха дацар. Цхьабакъда, уж чӀоагӀа сетташ, цхьан тайпара дераш дукхагӀа долаш, химически лоаттам чӀоагӀагӀа болаш хиина хиинадар. Давленеца баьккхача хьаьса дӀоахал массеи миллиметр дар. Иззал бӀаьха хьовса духхьашка баьккхаб химикаша — иттлагӀча доакъоица лархӀа Ӏама хиннаб из...

ХӀена института болхлоша къахьег шоай лоаттамга диллача тайп-тайпара йола, доллача хӀаманна Ӏаламерча асбестал толашагӀа йола хьаьса хьисапера силикаташ хьаяра.

Арнолд Симонян,
АПН корреспондент.

Даим къахьегамхошта юкъе

Дукхача хана деза юрта боахама къахьегамхошта юкъе агитационно-массови болх беш я сои, соца болх бу новкъостий библиотекарь Хасаева Хасиян, читальни зала заведующи Мейстер Мариян.

Тхо дукхагӀа хулар «Лермонтовский» совхоза цхьоалагӀча отделене. Цу отделене чуйоагӀаш я шиъ тракторно-полеводчески бригада, шиъ шурий-товарни ферма, цаӀ кое тӀарча оалхазарий ферма. Цигача тхо каст-каста ух.

Хьалхе а оттаьча графиках маца, мичахьа даха деза хов тхона. Тхох саг хӀара кӀира шозза йода юрта боахама къахьегамхой болча.

Къаьстта дика бу оаха из болх КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумай материалаш къахьегамхошта дӀайовзийта доладелча дена.

Масала, Мейстер Марияс шурий-товарни фермашка хьайбаш лелаерашта дӀайовзийтар Пленумай решенеш. Газеташ дешарал совгӀа цо фермай вахарах лаьца масалаш хьувлаш къаьстта йора беседа. Цул совгӀа харбамидо луш бола пайда хьайбаш лелаерашта боьонца дӀабоьзаргболаш цунна хетаяь йоккха стенд вӀашагӀъеллай. ЦӀаккха йодац из царна шортта журналаш, брошюраш, газеташ доацаш. ДукхагӀа хул цунга юрта боахамах лаьца, хьалха латтарий балха опыт йовзийташ дола журналаш. Ше уж болча массаза йода керда журналаши газеташи кхуьъ цо царна.

ЧӀоагӀа дика болх бу Хасаева Хсенас а. Цо цхьоалагӀча отделенерча номер 2 йолча тракторни бригаде химех, юртбоахама интенсификаци ярах лаьца дукхаза беседаш яьй. Плакаташ хьалтехад, каст-каста арахец къахьегама листок. ЦӀаккха йиццац цунна лоамаи кхалсага бокъонех беседаш е а.

Цу тайпара тахан юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтача лоархӀамегӀарча декхарашта хетаяь беседаш ю аз а. Тхоай ерригга уйла тӀаьхийта вӀалла лаьгӀ ца беш бергба оаха дӀахо а юртбоахама къахьегамхошта юкъе агитмассови болх.

А. САЛИНА,
Урус-Мартана районерча Ачхой-Мартана юрта библиотека заведующи.

СПОРТ

ХЬАЛХАРА ТОЛАМ

21 апреле къаьстта дукха болельщикаш гулбеннабар Грознерча Орджоникидзе цӀерахча стадионе. Из тамаш а яцар. Укх сезоне эггара хьалхара официальни матч хилар цу дийнахьа. Советски Союза кубок яккхара тӀехьарча яхье дакъа лоацаш яр Майкопера «Урожайи» «Тереки» яха командаш.

Говза а кадай а лов «Терека» нападающеш. Хьаьший кӀаӀарашта атака е йиш мел йолча торонех пайда эц цар. АргӀанара атака яьча хана шоайла комбинаци ю А. Михееваи А. Жердеваи. Хьаьший защитник Ӏеха а ваь А. Жердевга бургаш дӀалу А. Михеева. Иштта бархӀлагӀча минуте чутехар хьалхара гол.

ТӀехь-тӀехьагӀа товлу вай команда ловзар, ирагӀа хул атакаш, хозагӀа хул комбинацеш. 25-ча минуте Майкоперча футболистий кӀаӀарашка шоллагӀа гол чутехар спорта мастера Даниилов Христофора.

Цхьаккха сурт доацаш, цхьа тактика йоацаш ловз хьаьший. Цудухьа цар наг-нагахьа еш хиина атакаш а дукха кхераме яцар. ДукхагӀча хана «Урожай» команда кӀаӀарашта юхе да ловзар. Хьалхарча тайна 31-ча минуте кхоалагӀа бургаш чутехар «Терека» центральни нападающе Солнцев Юре, хӀаьта йиъагӀа йола гол а цо чутехар.

Счет 4:0 а йолаш лоархӀаме котало яьккхар грозненски футболисташа. Цу ловзарга хьажа баьхка болельщикаш Ӏехабалаьзар. Царна бӀаргаейр бокъонца йола футбол. Вай командана юкъе къаьстта дика лайзар нападающеш А. Жердев, А. Михеев, Ю. Солнцев, Х. Даниилов, защитникаш Дудаеви Кнюшниковв.

Футболах йола СССР кубок яккхара хьалхара гӀа баьккхаб «Терека». Иштта аьттув балба шун кхыча ловзарашка а, «Терека» футболисташ!

М. МУСИЕВ.

* * *

Укх деношка «Динамо» яхача стадионе Грознерча 44 школа 800 дешархочо дакъа а лоацаш ейгача атлетика ресспортсоветеи берий спортивни школай «Комсомольское племя» яхача газета приз яккхара командай хьалхара моттиг лацара ях дӀайихьар. ЗӀамига бургаш дӀаккхувсаш, 60 метр дӀоахалла ведда водаш, дӀоахали шорали кхувсалуш яхье дакъа лаьцар 1950—1952 шера баьча дешархоша.

60 метр ейддача йиӀигашта юкъе эггара хьалха яьлар Грознерча № 23 йолча школа дешархо Глушенко Тамара (8,3 секунд). ХӀаьта кӀаьнкашта юкъе — (7,0 секунд) № 46 йолча школа дешархо Форее Сережа. Лакхал кхоесалуш хьалхара моттиг яьккхар № 1 йолча школа дешархочо Дунаев Игора (140 сантиметр), хӀаьта дӀоахалла Бондарева Ленас (4 метра 83 сантиметра).

В. ЛЬВОВ.

Дицлургдоаца вӀашагӀкхетар

Укх деношка Грознерча № 19 йолча юкъерча школе хилар вай республике хьоашалгӀа венача Америка хьалхарча пионераца Гарри Айзманаца вӀашагӀкхетар. ТӀаьг аьнна дешархоша хьалийнаяр трампарка клуб. Деттача тӀоарашца тӀаийцар дешархоша Америка хьалхара пионер Гарри Айзман.

450 пионер чувоагӀаш я № 19 йолча школа пионерий дружине. Дружина совета председатела, 8-ча класса дешархочо Черноусова Раис пионерий отрядий рапорташ хьаэц. Цул тӀехьагӀа вӀашагӀкхетара хетаь сбор хьаелла а дружина сборага кийча хиларах а рапорт дӀалу Черноусовас Гарри Айзманага. ВӀашагӀкхетара хетаь сбор хьаелл. Массане ураа эттe Гарри Айзманаца цхьана «Демократически кагирхой марш», «Масса я хана хилба малх» яха иллеш даьхар. Цул тӀехьагӀа дӀаьхдаь тӀоараш а детташ шоай школа сий долча пионералла дӀаийцар Гарри Айзман.

Безамца ладувгӀар дешархоша шийн вахарах лаьца Гарри Айзмана дувцача хана. Ший итт шу даьннача хана деиз болхлой класс бахьан долаш къовсам лоаттабеш хиниз из. Цхьабакъда, из сатийна вуташ бацар американски полицаеш, ялхазза лаьца ваьллав из. ТӀеххьара пхиъ ахи шу чувалла суд яьар цунна. Цхьабакъда, дерригача дунен тӀарча кагирхой пионерий низ болча болламо мукъавалийтар Гарри Айзман.

— Къаьстта Советски Союза пионераш бар цу болама хьалха хиинараш, — йоах Гарри Эдуардовича. — Цул тӀехьагӀа Советски Союзе ваха вера со. Укхаза корайир сона сай шоллагӀа йола Даьхе. Советски Союзе ма кхаьчанге а ФЗО яьккхар аз. Дика говзал караерзайир. Цхьабакъда, дӀахо деша вӀаштӀехьдаланзар. Болабелар Сийлахь-боккха Даьхен тӀом — сай лоӀамах тӀем тӀа вахар со. Воронежера волавенна Прибалтике кхаччалца баьча тӀем тӀа дакъа лаьцар аз. Барте хиннача советски наха шоай лаьттара лаьллар фашисташ. Цул тӀехьагӀа шиъ ваьхера дешар а дийша хӀанз ши говзал йолаш ве со. Тха дезале бархӀ бер хиинад, цхьабакъда духхьал аз цхьанне мара дийшалац лакхера дешар — Америке къечча наьха болхлой берий деша йиш яц.

Сатийна яр зале. Сакъайла багӀар пионераш. Царна хьалханка уттар Америка хьалхарча пионера вахар, цо лоаттабаь къовсам.

Грознерча № 19 йолча школа пионераша Гарри Айзмана совгӀата В. И. Ленинах дола альбом делар.

Сбор йистейоаллаш дешархой низаца доккха концерт оттадир. Къаьстта английски меттала дика аьлар «ЦӀе байракх» яха американски болхлой революционни илли 7-ча класса пионераша. ЦӀаккха я дицлургдац № 19 йолча школа пионерашта Америка хьалхарча пионераца Гарри Айзманаца хинна вӀашагӀкхетар.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

СУРТА ТӀА: Гарри Айзман сий долча пионералла дӀаэцаш.

И. Плиева сурт.

Дукха за йоацаш арадаьннад СССР-а Министрий Советерча радиовещанеи телевиденеи Паччахьалкхен комитета «Кругозор» яха керда журнал. Цу чу хул гӀорбаьнна болча партеи паччахьалкхени деятелаша, писателаша, Ӏилманхоша, кхычар даьча къамаьлий, произведенеш пластинкаш, цар сурташ. Дукха деза из журнал наха.

СУРТА ТӀА: Грознерча культпросветительни училища театральни отделене студентка Арсамакова Зина «Кругозор» яхача журналага хьожаш йолл.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ГАЗОВИ КОЛОНКАХ ПАЙДА ЭЦАРА БОКЪОНАШ

1. Газови колонках пайда эца доладелале хьалхагӀа 2—3 минута фо чуккхетийта деза ванна чуйолча цӀагӀа.

2. Колонка хьаллотале хьалхагӀа тяга сецаерга йогӀарга кӀалхара а колонка кожухана кӀалхара а фо хьалъоэий хьажа.

3. Дагаккхабалаш, ванна чулаттача цӀен ниӀ арахьа дӀаеллаш хила езилга а хӀаьта кӀалхагӀарча оагӀорахьа наӀарах керда фо чудоагӀаргдолаш хийра моттиг хила езаш хилар а.

4. Горелка запальника кранаш дӀакъайла хилар гучадаьнначул тӀехьагӀа хьаелла колонкана юхе газопроводех йоалла кран.

5. Колонка чу а дӀахо душа чу е ванна чу а хий дахийта дезаш хилча водопровода тӀарен колонка блок-крана тӀарен хин вентилаш хьаелла.

6. Лотаь цӀилеторг запальника дӀатӀахьу, запальника колг аьттехьара аьрдехьа сацалца дӀа а хьовзадийя, запальника чура хьайоагӀа газ хьаллотае. Запальника чура газ лерттӀа йоагаш хуле, крана колг аьттехьара аьрдехьа дӀа а хьовзадийя кӀезиг-кӀезига еллаш хьаелла горелка газони кран. Горелка массе Ӏурга чура ала боагаш хила беза. Горелка ала саббарагӀа, сийна бос болаш, 8 сантиметрал лаккагӀа боацаш хила беза, нагахьа санна ала ӀажагӀа бос болаш, кӀур беш, 8 сантиметрал лаккагӀа хуле, цо хьахьокх горелка во нийсъяь хилар.

7. Газах хьадж ухаш хуле аварийни группа хьакхаччалца газови колонка пайда ца эцаш йита, газови кранаш дӀакъовла, цӀагӀа фо чуккхетийта, цу хана цӀагӀа цхьаккха тайпа ала ма баккха, электроприборех пайда ма эца.

8. Колонках пайда эца баьнначул тӀехьагӀа шоай эргӀаргӀагӀа дӀакъовла горелка, запальника, колонкана ӀотӀайоагӀача газопровода тӀара кранаш. Колонка блок-крана тӀара хин вентиль дӀакъовла радиатор чура шийла хий хьажа доладеллиге а.

«Грозгоргаза» трест.

Город Грозне, Кирпичний завода 7-ча цӀеношка, 12-ча квартире вахача гр-ца Шайдулов Шахнислям Шафигуловичо суде денвад город Баку, 30, Забрат II, Энгельса улицагӀа 8-ча цӀеношка яха ший сесар Шайдулова Ирки Ибрагимовна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Баку халкъа суда.

Город Грозне, Бесланоески улицагӀа, 38, яхаш йолча Титова Антонина Автоновнас суде денвад Титов Владимир Ивановичагара ше хьаьларах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦӀеча фронтовиккий улица, 15. Телефонаш: редактора зам.—2-07-01; бехктоакхама секретара—2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, письмойн отделий—2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ02085. Заказ № 2385.